

PAPER DETAILS

TITLE: VESAYET ALTINDAKI KISININ MALVARLIGININ YÖNETİMİ

AUTHORS: Arif Baris ÖZBİLEN

PAGES: 706-752

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1922299>

VESAYET ALTINDAKİ KİŞİNİN MALVARLIĞININ YÖNETİMİ

THE PROPERTY MANAGEMENT OF THE PERSON UNDER GUARDIANSHIP

Hakemli Makale

Arif Barış ÖZBİLEN*

İÇİNDEKİLER

I. VESAYET ALTINDAKİ KİŞİNİN MALVARLIĞININ YÖNETİMİNE İLİŞKİN GENEL ESASLAR ..	708
A. Genel Olarak	708
B. Vasinin Düzenli Olarak Yerine Getirmesi Gereken Yükümlülüğü: Yönetimle İlgili Hesabı Tutmak ..	710
C. Vasinin Yönetim ve Hesap Tutma Yükümlülüğünün Bulunmadığı Malvarlığı Değerleri	713
II. VESAYET ALTINDAKİ KİŞİNİN MALVARLIĞININ YÖNETİMİ KONUSUNDA VASİ İLE VESAYET MAKAMININ YÜKÜMLÜLÜKLERİ	716
A. Vasinin Yükümlülüklerinin Özel Görünümleri	716
1. Defter tutulması	716
a. Genel kural: Adî defter tutulması	716
b. İstisnai olarak: Resmî defter tutulması	719
2. Değerli şeylerin saklanması	721
3. Taşınır ve taşınmazların satılması.....	723
a. Taşınırların satılması	723
b. Taşınmazların satılması	726
c. Taşınır ve taşınmazların satışında uygulanacak usul ve esaslar.....	730
aa. Açık artırma ile yapılan satışlarda	730
bb. Pazarlık usulü ile yapılan satışlarda	732

DOI: 10.32957/hacettepehdf.982178

Makalenin Geliş Tarihi: 12.08.2021

Makalenin Kabul Tarihi: 20.09.2021

* Doç. Dr. Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medenî Hukuk Anabilim Dalı.

E-posta: bozbilen@bilkent.edu.tr

ORCID: 0000-0001-6520-9719

Bu makale Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Araştırma ve Yayın Etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

4. Paraların değerlendirilmesi	732
a. Paraların yatırılması.....	733
b. Yatırımların dönüştürülmesi.....	735
5. Ticarî ve sınai işletmelerin idaresi	738
B. Vasinin Yükümlülüklerinin Yerine Getirilmesi Konusunda Vesayet Makamı Denetimi	740
III. VESAYETİN SONA ERMESİ DURUMUNDA VASİ İLE VESAYET MAKAMININ YÜKÜMLÜLÜKLERİ.....	742
A. Genel Olarak	742
B. Son Rapor ile Kesin Hesabın Verilmesi ve Malvarlığının Teslim Edilmek Üzere Hazır Bulundurulması.....	744
C. Son Rapor ile Kesin Hesabın İncelenmesi ve Vasinin Görevine Son Verilmesi.....	746
SONUÇ	748
KAYNAKÇA.....	750

ÖZ

Vesayet, velayet altında bulunmayan küçük ve kısıtlıların ihtiyaç duydukları yardımı onlara sağlama ve bunların malvarlıksal ve kişisel yönden korunmalarını temin etme amacıyla yaratılmış hukukî bir kurumdur. Vesayet altına alınmış olan kişinin malvarlığının yönetilmesi de vesayet kurumu vasıtasıyla yerine getirilmesi istenen önemli fonksiyonlardan birini oluşturmaktadır. Bununla ilgili olarak, Türk Medenî Kanunu gerek vasiye gerekse vesayet makamına, malvarlığına ilişkin defter tutma, değerli eşyayı güvenli bir yerde saklama, taşınır ve taşınmazların satışında belirli kurallara uyma, paraları değerlendirme, ticarî ve sınai işletmeleri yönetme, rapor ve hesapları denetleme, vesayetin sona ermesi halinde malvarlığını teslim etme gibi belirli yükümlülükler yüklemiştir. Çalışmamızda, vesayet altındaki kişinin malvarlığının yönetimine ilişkin genel esasların ortaya konulması ile vesayet altındaki kişinin malvarlığının yönetimi konusunda vasi ile vesayet makamına verilmiş olan yükümlülüklerin kapsamının belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Vesayet, Vasi, Vesayet Makamı, Vesayet Altındaki Kişi, Malvarlığının Yönetimi

ABSTRACT

The purpose of guardianship is to ensure the assistance of minors or incapacitated persons who are not under parental power. The guardian must protect the collective personal and property interests of the minor or the ward under legal disability and is his representative. Turkish Civil Code imposes certain obligations on the

guardian and the Guardians' Court regarding the management of the the ward's property. In this context, an inventory of the property to be managed shall be made by the guardian; valuable papers, jewelry, important documents and the like, are to be placed in a secure place; the alienation of realty and movables shall be made by public auction and under the direction of the Guardians' Court; investments of capital that do not offer sufficient security shall be replaced by safer investments. Also, the guardian shall promptly deposit all money on interest in a depository or invest it in interest-bearing securities. This essay is aimed to present general principles concerning the management of the ward's property and also the obligations of the guardian and the Guardians' Court with regard to the management of this property.

Keywords: Guardianship, Guardian, Guardians' Court, Ward, Property Management

I. VESAYET ALTINDAKİ KİŞİNİN MALVARLIĞININ YÖNETİMİNE İLİŞKİN GENEL ESASLAR

A. Genel Olarak

Velayet korumasından yararlanamayan küçükler ile belirli nedenlerle kendini ve malvarlığını yönetme ehliyetinden yoksun olan ergin kişilerin ihtiyaç duydukları bakım, gözetim, hukukî koruma ve temsil edilme imkânlarını “vesayet kurumu” temin etmektedir¹. Vesayet kurumu ile, vesayet altına alınan kişinin; vasisi tarafından yasal olarak temsil edilebilmesi; bakımını, eğitimini, hak ve menfaatlerinin korunmasını mümkün olabildiğince zarara uğramadan sağlayabilmesi amaçlanmaktadır². Çalışmamızın konusunu oluşturan “vesayet altındaki kişiye ait olan malvarlığının korunması ve idaresi” de vesayet kurumu vasıtasıyla yerine getirilmesi gereken önemli görevlerdendir. Kanun koyucu Türk

¹ AKINTÜRK, Turgut / ATEŞ, Derya, **Türk Medenî Hukuku - Aile Hukuku**, 2. Cilt, 22. Bası, Beta, Ankara, 2020, s. 469; KILIÇOĞLU, Ahmet M., **Aile Hukuku**, 4. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2019, s. 553; ÖZTAN, Bilge, **Aile Hukuku**, 6. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2015, s. 1257; DESCHENAUX, Henri / STEINAUER Paul-Henri, **Personnes Physiques et Tutelle**, 4e édition, Stämpfli Editions, Berne, 2001, s. 325.

² AKINTÜRK / ATEŞ, **2020**, s. 470; KILIÇOĞLU, **2019**, s. 553; ÖZTAN, **2015**, s. 1258; DESCHENAUX / STEINAUER, **2001**, s. 325.

Medenî Kanunu'nda öngördüğü düzenlemeler³ aracılığıyla, bu görevi yerine getirme konusunda vasi ile vesayet makamına⁴ yönelik belirli yükümlülükler yüklemiştir.

Vesayet altındaki kişinin malvarlığının yönetilmesi ile ilgili olarak, genel hüküm niteliğindeki MK m. 454/f. 1 hükmü, vasinin, vesayet altındaki kişinin malvarlığını iyi bir yönetici gibi özenle yönetmek zorunda olduğunu belirtmektedir. Söz konusu hüküm, vasi açısından özen sorumluluğunun ölçüsünü ortaya koymaktadır. Buna göre, vasi, vesayet altındaki kişinin malvarlığını yönetirken, kendisine emanet edilmiş olan malvarlığı değerlerini korumak, verimli bir şekilde yönetmek, bunların mümkün olduğunca kazanç getirmesini sağlamak ve değer kaybına uğramasını engellemek için gereken tüm tedbirleri almak zorundadır⁵. Somutlaştırmak gerekirse, aşağıda da inceleyeceğimiz gibi MK m. 441 ve m. 442 hükümleri bu konuda özel düzenleme niteliğine sahiptir. Bu çerçevede, vasi, vesayet altındaki kişinin malvarlığı açısından ciddi risk yaratabilecek girişimlerden kaçınmak zorunda bırakılmıştır⁶. Bundan başka, Türk Medenî Kanunu'nun konuyla ilgili özel düzenlemeleri vasıtasıyla öngörülmüş olduğu gibi, malvarlığının yönetimine ilişkin

³ Bu düzenlemelere kaynaklık eden İsviçre hukukunda ise vesayet alanında köklü bir değişikliğe gidilmiştir. 1 Ocak 2013 tarihinde yürürlüğe giren ve vesayet hukukunda bir reform olarak nitelendirilebilecek olan bu yasa değişikliği ile İsviçre Medenî Kanunu'nun Aile Hukuku kitabının "Vesayet" başlığını taşıyan üçüncü kısmı "Yetişkinlerin Korunması" (*De la protection de l'adulte / Der Erwachsenenschutz*) başlığı altında bütünüyle yeniden düzenlenmiş; bu kısımda (İsvMK m. 360-İsvMK m. 456 arasında) yer alan 96 madde tamamen değiştirilmiş ve ergin kişiler, vesayet korumasının kapsamından çıkarılarak, vesayet yalnızca velayet altında bulunmayan küçükler hakkında uygulanan bir tedbir haline dönüştürülmüştür. Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. YAVUZ, Cevdet / ERLÜLE, Fulya / TOPUZ, Murat, **Yeni Vesayet Hukukuna Doğru: Yetişkinlerin Korunması Hukuku (İsviçre Örneği)**, Beta, İstanbul, 2017, s. 1 vd.; GUILLOD Olivier / BOHNET François, **Le nouveau droit de la protection de l'adulte**, Université de Neuchâtel, CEMAJ, Neuchâtel, 2012, s. 2 vd.; REUSSER, Ruth E., **Basler Kommentar, Zivilgesetzbuch I, Art. 1-456 ZGB** (Hrsg: Honsell, Heinrich/Vogt, Nedim Peter/Geiser, Thomas), 5. Aufl., Basel, 2014, Vor Art. 360-456, No: 1 vd.

⁴ Vesayet (kamu vesayeti), vesayet makamı ve denetim makamından oluşan vesayet daireleri tarafından yürütülür. Vesayet makamı, sulh hukuk mahkemesi; denetim makamı ise asliye hukuk mahkemesidir (MK m. 397). Vesayet işlerinde yetki, küçüğün veya kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet dairelerine aittir (MK m. 411).

⁵ ÖZTAN, 2015, s. 1387; KILIÇOĞLU, 2019, s. 608.

⁶ HRUBESCH-MILLAUER, Stephanie Sabine Dorothea / PFANNKUCHEN-HEEB, Silvia, **Kommentar zu Art. 398-456 ZGB** (Hrsg: Kren Kostkiewicz, Jolanta / Nobel, Peter / Schwander, Ivo / Wolf, Stephan), Orell Füssli Kommentar, Zürich, 2011, Art. 413, No: 3; EGGER, August, **Das Familienrecht, Dritte Abteilung: Die Vormundschaft, Art. 360-456 Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, II. Band**, Schulthess Verlag, 2. Aufl., Zürich, 1948, Art. 413, No: 2. Ayrıca bu konuda bkz. ATF 52 II 319.

olarak vasinin görevine başlarken yerine getirmesi gereken bazı yükümlülükler de (değerli şeylerin saklanması (MK m. 439), paraların yatırılması (MK m. 441), yatırımların dönüştürülmesi (MK m. 442), taşınmazların satılması (MK m. 444)... vb.) bu kapsamda ele alınabilir.

Vasinin iyi bir yönetici gibi özenle yönetmek zorunda olduğu malvarlığı değerlerinin sınıрыla ilgili olarak, vesayet altındaki kişinin MK m. 453 ve m. 455 hükümleri dışında kalan tüm malvarlığı değerlerinin bu kapsamda ele alınması gerektiğini söylemek gerekir⁷.

Vasinin sorumluluğunun belirlenmesinde, vekilin sorumluluğuna ilişkin TBK m. 506 hükmü uygulama alanı bulacaktır⁸. Vasi vesayet altındaki kişinin malvarlığının yönetilmesi konusundaki görevini yürütürken, vesayet dairelerinin doğrudan müdahalesinden de bağımsızdır⁹.

B. Vasinin Düzenli Olarak Yerine Getirmesi Gereken Yükümlülüğü: Yönetimle İlgili Hesabı Tutmak

Vesayet altındaki kişinin malvarlığının yönetilmesi kapsamında, vasinin düzenli olarak yerine getirmesi gereken yükümlülüğü ise, yönetimle ilgili hesabı tutmak ve tuttuğu bu hesabı vesayet makamının incelemesine sunmaktır. Vasi, vesayet makamının belirlediği tarihlerde ve her halde yılda bir defa¹⁰ hesabı onun incelemesine sunmakla yükümlüdür (MK m. 454/f. 2). Bu hükümden de anlaşılacağı gibi, vasi, en azından yılda bir kere

⁷ DURAL, Mustafa / ÖĞÜZ, Tufan / GÜMÜŞ, Mustafa Alper, **Türk Özel Hukuku, C. III, Aile Hukuku**, 15. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2020, s. 440; ÖZTAN, **2015**, s. 1388.

⁸ GULER, Albert, **Basler Kommentar, Zivilgesetzbuch I, Art. 1-456 ZGB** (Hrsg: Honsell, Heinrich/Vogt, Nedim Peter/Geiser, Thomas), 4. Aufl., Basel, 2010, Art. 413, No: 4; DURAL / ÖĞÜZ / GÜMÜŞ, **2020**, s. 440. Vekilin özen borcundan doğan sorumluluğu konusunda bkz. EREN, Fikret, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014, s. 723; YAVUZ, Cevdet / ACAR, Faruk / ÖZEN, Burak, **Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, 10. Bası, İstanbul, 2014, s. 1192; ZEVLİLİLER, Aydın / GÖKYAYLA, K. Emre, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, 17. Bası, Ankara, 2017, s. 616.

⁹ Bkz. DURAL / ÖĞÜZ / GÜMÜŞ, **2020**, s. 440.

¹⁰ İsviçre Medenî Kanunu'nda vesayet hukuku alanında yapılan reform öncesinde bu sürenin iki yıl olarak belirlenmiş olduğu görülmektedir (CC art. 413 II).

hesapları vesayet makamına sunmak zorundadır. Bununla birlikte, vesayet makamı gerekli görürse, daha sık da inceleme talebinde de bulunabilir.

Vesayet makamına yönelik olarak gerçekleştirilen hesap bildiriminin, vesayet altındaki kişinin gelir ve giderleri hakkındaki bilgileri bütünüyle ortaya koyar nitelikte olması gerekmektedir. Bu çerçevede, vesayet altındaki kişinin hesap hareketlerini gösteren banka dökümünün tek başına yeterli olmayacağı savunulmaktadır¹¹.

Bu çerçevede, **Türk Medenî Kanununun Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzüğü'nün (kısaca Tüzük)**, vesayet altındaki kişinin malvarlığının, onun ihtiyaçlarına yetip yetmediğinin belirlenmesine ayrı bir önem atfettiği görülmektedir. Tüzüğün 18'inci maddesine göre, MK m. 438 hükmü gereği vasi tarafından düzenlenen defter vesayet makamına verildikten sonra hâkim, vesayet altındaki kimsenin mallarını, gelirini ve ihtiyaçlarını takdir ederek, malları ile gelirinin vesayet altındaki kimsenin ihtiyaçlarına yetip yetmeyeceği konusunda karar verir. Vesayet altındaki kişinin malvarlığının, onun ihtiyaçlarına yetmeyeceğine vesayet makamı tarafından karar verilmesi durumunda vasinin defter tutma ve hesap verme yükümlülüğü ortadan kalkar. Bununla birlikte, sonradan meydana gelen kazanımlardan ötürü, vesayet altındaki kişinin mallarının ve gelirinin ihtiyaçlarına yetecek dereceye ulaşması halinde, vesayet makamı, vasiye karşı defter tutma veya hesap verme yükümlülüklerini yükleyebilir (Tüzük m. 19)¹². Vesayet makamının, vesayet altındaki kişinin malvarlığı ile gelirinin, onun ihtiyaçlarına yeteceğine karar vermesi durumunda ise; vasi, düzenli olarak vesayet altındaki kişinin malvarlığı ile ilgili hesap raporunu hazırlamak ve bu raporu belirli zamanlarda vesayet makamına sunmakla yükümlü tutulmuştur¹³.

¹¹ Bkz. bu görüşte GULER, 2010, Art. 413, No: 11.

¹² Malları ve geliri ihtiyaçlarına yetmeyen vesayet altındaki kişinin bağışlama ve benzeri yollarla elde ettiği kazanımların, kazanım tarihinden itibaren bir ay içinde deftere işlenmek üzere vasi tarafından vesayet makamına bildirilmesi gerektiği ve vasinin, bildirimdeki gecikmeden dolayı sorumlu olacağı Tüzüğün 19. maddesinin ikinci fıkrasında ortaya konulmaktadır.

¹³ Vesayet makamı tarafından başka bir süre belirlenmemişse, vasi, her yıl aralık ayının son günündeki durumu gösterir bir hesap raporunu, en geç ocak ayının son gününe kadar vesayet makamına vermek zorundadır. Hesap raporunun bir yıldan kısa sürelerle düzenlenmesine karar verilmesi durumunda ise,

Vasi tarafından tutulan hesabın vesayet makamınca denetlenmesi safhasında, vesayet altındaki kişinin görüşlerinin de mümkün olabildiğince dikkate alınması gerektiği MK m. 454/f. 3 hükmü ile ortaya konulmaktadır. Söz konusu hükme göre, vesayet altındaki kişi görüşlerini oluşturma ve açıklama yeteneğine sahip ise, hesabın hâkim tarafından incelenmesi sırasında olanak ölçüsünde hazır bulundurulur.

Bu düzenlemede kanun koyucunun, Medenî Kanun’da birebir karşılığı bulunan, hattâ tanımı dahi yapılmış olan bir hukuk terimini kullanmak yerine, “görüşlerini oluşturma ve açıklama yeteneği” gibi tereddüt uyandırmaya fazlasıyla müsait bir ifadeye yer vermeye neden ihtiyaç duyulduğu anlaşılamamaktadır. Şüphesiz ki “görüşlerini oluşturma ve açıklama yeteneği” ifadesi ile kastedilen MK m. 13’te öngörülmüş olan “ayırt etme gücü”nden başkası değildir. Nitekim MK m. 454/f. 3 düzenlemesinin özel bir görünümünü oluşturan ve vasinin göreve başlarken yönetilecek malvarlığının defterini tutmakla yükümlü olduğunu ortaya koyan MK m. 438/f. 2 hükmünde de “*vesayet altındaki kişi ayırt etme gücüne sahipse, olanak bulunduğu takdirde defter tutulurken hazır bulundurulur*” denilmek suretiyle, vesayet altındaki kişi bakımından söylenmek istenenin ayırt etme gücü olduğu açıkça görülmektedir. Kaldı ki MK m. 454/f. 3 düzenlemesinin, (vesayet hukukuna ilişkin olarak gerçekleştirilen reform öncesinde) İsviçre Medenî Kanunu’ndaki karşılığını oluşturan CC 413 III hükmünün gerek Fransızca gerekse Almanca metinlerinde yer alan “*capable de discernement/urteilsfähig*” ifadelerini, Türk hukukunda “ayırt etme gücü” terimi karşılamaktadır¹⁴.

vesayet makamı hesabın hangi güne kadarki durumu göstereceğini ve raporun en geç hangi tarihte verilmesi gerektiğini kararında belirtir. Raporda, hesap dönemi içerisinde vesayet altındaki kişinin malvarlığında meydana gelen değişiklikler, yapılan masraflar ve elde edilen gelirler ayrıntıları ile gösterilir ve bunları belgeleyen evrak da hesap raporuna eklenir. Hesap raporuna, vesayet altındaki kişinin mallarına ait hesaplar dışında, onun yaşam tarzına, yerleşim yerine ve mesleki eğitimine ilişkin ayrıntılı bilgiler de yazılır (Tüzük m. 21). Vesayet makamı, hesap raporunu, verildiği tarihten başlayarak en geç bir ay içinde, iyi bir yönetimden beklenen özenin gösterilip gösterilmediğini de dikkate alarak inceler ve hesap raporunda eksiklik veya yanlışlık görmesi durumunda vasiye, hesapların tamamlanması veya düzeltilmesi için uygun bir süre verir. Vesayet makamı, incelemesinin sonunda rapor ve hesapları kabul veya reddeder, gerektiğinde vesayet altındaki kişinin menfaatini korumak için uygun önlemleri alır (Tüzük m. 22).

¹⁴ Vesayet hukuku reformu öncesindeki CC 413 III hükmünde, hesabın hâkim tarafından incelenmesi sırasında vesayet altındaki kişinin hazır bulundurulabilmesi için, bu kişinin ayırt etme gücüne sahip

MK m. 454/f. 3 düzenlemesi ile amaçlanan, vesayet makamının, ayırt etme gücüne sahip olması koşuluyla vesayet altındaki kişiye sorular yönelterek, vasi tarafından gerçekleştirilen harcamaların vesayet altındaki kişinin menfaatlerine uygunluğu veya yapılan masrafların gerekliliği hakkındaki kanaatini daha sağlıklı bir biçimde oluşturabilmesini sağlamaktır. Vesayet altındaki kişinin görüşlerine başvurulması, vasi tarafından sürdürülen malvarlığı yönetiminin, tutulan hesaplar aracılığıyla denetlenmesini kolaylaştırmaktadır¹⁵.

C. Vasinin Yönetim ve Hesap Tutma Yükümlülüğünün Bulunmadığı Malvarlığı Değerleri

Vesayet altındaki kişiye ait olmakla birlikte vasinin yönetim ve hesap tutma yükümlülüğünün bulunmadığı malvarlığı değerleri de bulunmaktadır. Bunlar, MK m. 454 hükmü ile getirilen genel kuralın istisnasını oluşturan MK m. 455 hükmünde, “serbest mallar” adı altında tanımlanmış olan mallardır. Söz konusu hükme göre, vesayet altındaki kişi serbest mallarını, yani kendi tasarrufuna bırakılmış olan mallar ile vasinin izniyle çalışarak kazandığı malları serbestçe yönetir ve kullanır.

Görüldüğü gibi serbest mallar, vesayet altındaki kişinin kendi tasarrufuna bırakılmış olan mallar ile vasisinin izniyle çalışarak kazandığı mallardan oluşmaktadır. Serbest malların ilk grubu, vesayet altındaki kişinin tasarrufuna vasisi tarafından bırakılmış olabileceği gibi, üçüncü bir kişinin kazandırması neticesinde de malvarlığına girmiş olabilir.

olmasının yanında 16 yaşından büyük olması şartı da aranmaktaydı. Türk hukukunda ise bu konuyla ilgili olarak yaş koşuluna yer verilmediği görülmektedir.

¹⁵ Öğretide, vesayet makamı tarafından görüşlerine başvurulabilen ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişinin, vasinin tuttuğu hesap hakkında bilgi alma ve hesabı sorgulama hakkının da bulunduğu, hattâ vesayet altındaki kişinin bu hakkını bir temsilci aracılığıyla da kullanabileceği savunulmaktadır. Bkz. DESCHENAUX / STEINAUER, 2001, s. 380. Ancak, vesayet makamı tarafından onaylanmış olan (geçmiş) hesaplar bundan müstesnadır.

Vasi tarafından vesayet altındaki kişinin tasarrufuna bırakılmış olan serbest mallar söz konusu olduğunda, vasinin, MK m. 16 hükmü anlamında, vesayet altındaki kişiye bu mallar üzerinde tasarrufta bulunma konusunda önceden rıza verdiği kabul edilmelidir. Önceden verilmiş olan bu rıza ile birlikte, vesayet altındaki kişi bu mallar üzerinde geçerli bir şekilde tasarrufta bulunabilir¹⁶. Vasi tarafından vesayet altındaki kişiye verilen cep harçlığı bu duruma örnek gösterilebilir¹⁷.

Serbest malların vasi tarafından değil de, üçüncü bir kişi tarafından da vesayet altındaki kişinin malvarlığına dâhil edilmesi mümkündür. Üçüncü kişi tarafından gerçekleştirilen ve MK m. 357 hükmünde öngörüldüğü gibi¹⁸ vasinin yönetim ve tasarruf hakkının açıkça yasaklandığı karşılıksız kazandırmalar söz konusu olduğunda, vesayet altındaki kişi, ayırt etme gücüne sahip olmak koşuluyla bu tür serbest mallar üzerinde tasarruf edebilecektir. Vesayet altındaki kişinin ayırt etme gücünden yoksun olması durumunda ise, vasinin bu mallar üzerindeki yönetim ve tasarruf yetkisi kazandırmada bulunan üçüncü kişi tarafından yasaklanmış olduğu için, mahkemeden bu malların yönetimi ile ilgili olarak kayyım atanması talep edilmelidir¹⁹.

MK m. 455 hükmünde düzenlenen serbest malların ikinci türünü ise, vesayet altındaki kişinin, vasisinin izni altında çalışarak kazandığı mallar oluşturmaktadır. Bu kategoriyi oluşturan serbest malların içeriği konusunda öğretide farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüş bu malların, vesayet altındaki kişinin, vesayet makamının iznine gerek olmaksızın sadece vasinin MK m. 16 hükmü uyarınca kendisine verdiği izin ile çalışarak elde ettiği kazançlardan oluştuğunu savunurken²⁰; diğer bir görüş ise serbest

¹⁶ DESCHENAUX / STEINAUER, 2001, s. 83.

¹⁷ DURAL / ÖĞÜZ / GÜMÜŞ, 2020, s. 441.

¹⁸ Söz konusu hüküm, çocuğun serbest malları içerisinde yer alan, üçüncü kişi tarafından gerçekleştirilen kazandırmalar ile ilgilidir. Düzenlemeye göre, “*Ana ve baba, faiz getiren yatırım veya tasarruf hesabı açılmak üzere ya da açıkça ana ve babanın kullanmaması koşuluyla çocuğa yapılan kazandırmaların gelirlerini kendi menfaatlerine sarfedemezler. Kazandırmada bulunan kişi, kazandırma sırasında açıkça aksini öngörmedikçe, ana ve baba bunlar üzerinde yönetim hakkına sahiptir*”.

¹⁹ DESCHENAUX / STEINAUER, 2001, s. 83.

²⁰ DURAL / ÖĞÜZ / GÜMÜŞ, 2020, s. 441.

malların yalnızca bunlardan ibaret olmadığını, vesayet altındaki kişiye MK m. 453 hükmü gereği vesayet makamı tarafından bir meslek veya sanatın yürütülmesi amacıyla izin verilen çalışmalar karşılığındaki kazançların da, serbest mal kapsamında ele alınması gerektiğini savunmaktadır²¹.

İster vesayet altındaki kişinin tasarrufuna bırakılmış mallar olsun; isterse onun, vasi izniyle çalışarak kazandığı mallar olsun, vesayet altındaki kişi tüm serbest malları üzerinde serbestçe yönetim ve kullanım yetkilerine sahiptir. Vesayet altındaki kişi serbest malları yönetirken ve kullanırken vasi iznine ihtiyaç duymayacağı gibi, bunları biriktirme ya da harcama konusunda da tek başına karar verir²². Bu tür malvarlığı değerleri üzerinde vasinin yönetim ve hesap tutma yükümlülüğü ise bulunmamaktadır.

MK m. 455 hükmünden başka, vasinin yönetmek zorunda olduğu malvarlığı değerlerinin bir diğer sınırını da MK m. 453 hükmü oluşturmaktadır²³. Bu düzenlemeye göre, vesayet altındaki kişiye vesayet makamı tarafından bir meslek veya sanatın yürütülmesi için izin verilmiş olması durumunda, vesayet altındaki kişi, bununla ilgili her türlü olağan işlemleri yapmaya yetkilidir ve bu tür işlemlerden dolayı bütün malvarlığı ile sorumludur.

Örnek vermek gerekirse, maliki olduğu resim atölyesinde profesyonel anlamda resim yapmasına vesayet makamı tarafından izin verilmiş olan vesayet altındaki kişi, bu faaliyetini sürdürebilmek için gerekli araç gereci satın alabilecek; atölyenin temizliğine, olağan bakım masraflarına ilişkin borç altına girebilecek; yarattığı eserleri satarak bunlardan kazanç elde edebilecek ve kazancı üzerinde dilediği gibi tasarrufta

²¹ Bu görüşte bkz. KILIÇOĞLU, 2019, s. 609. Karş. ÖZTAN, 2015, s. 1401; LEUBA, Audrey, **Basler Kommentar, Zivilgesetzbuch I, Art. 1-456 ZGB** (Hrsg: Honsell, Heinrich/Vogt, Nedim Peter/Geiser, Thomas), 4. Aufl., Basel, 2010, Art. 414, No: 4.

²² Vesayet altındaki kişinin, vasinin izniyle çalışarak kazandığı mallar üzerinde dilediği gibi ve vasinin iznine ihtiyaç olmadan tasarrufta bulunma hakkına sahip olduğu yönünde bkz. KILIÇOĞLU, 2019, s. 609; ÖZTAN, 2015, s. 1401. Bununla birlikte Öztan, eserinin bir sonraki sayfasında vesayet altındaki kişinin, vasinin izni ile çalışarak elde ettiği kazancı üzerinde tasarruf etmesinin vasinin iznine bağlı olduğunu ifade etmektedir. Bkz. ÖZTAN, 2015, s. 1402.

²³ DURAL / ÖĞÜZ / GÜMÜŞ, 2020, s. 440; ÖZTAN, 2015, s. 1388.

bulunabilecektir²⁴. Vesayet altındaki kişi bu işlemler bakımından tam ehliyetli olarak kabul edilir²⁵. Bu düzenleme, vesayet makamı tarafından vesayet altındaki kişiye serbest meslek faaliyetlerinde bulunması için izin verilmesi halinde de uygulama alanı bulur²⁶.

II. VESAYET ALTINDAKİ KİŞİNİN MALVARLIĞININ YÖNETİMİ KONUSUNDA VASİ İLE VESAYET MAKAMININ YÜKÜMLÜLÜKLERİ

A. Vasinin Yükümlülüklerinin Özel Görünümleri

1. Defter tutulması

a. Genel kural: Adî defter tutulması

Vasiliğe atanan kişinin görevine başlar başlamaz yerine getirmesi gereken ilk iş, vesayet altındaki kişinin malvarlığının defterini tutmaktır. Bu husus, MK m. 438’de özel olarak düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemeye göre, “*vasiliğe atanma kararının kesinleşmesi üzerine vasi ile vesayet makamının görevlendireceği bir kişi tarafından, vakit geçirilmeksizin, yönetilecek malvarlığının defteri tutulur*” (f. 1).

Defter tutma yükümlülüğü altında olan vasi öncelikle vesayet altına alınan kişinin malvarlığının bilançosunu çıkarır. Bilançoda aktif ve pasifler gösterilir. Vesayet altına alınan kişiye ait olan taşınmazlar²⁷, değerli sayılabilecek taşınır eşya (yaklaşık değerleri de belirtilmek suretiyle), alacaklar, borçlar, maaş, kira gelirleri, faiz, temettü gibi gelirler ve giderler vasi tarafından tutulan bu (adî) defterde detaylı olarak açıklanır²⁸.

²⁴ Bkz. ÖZTAN, 2015, s. 1401; KILIÇOĞLU, 2019, s. 608.

²⁵ KILIÇOĞLU, 2019, s. 608; ÖZTAN, 2015, s. 1401; LEUBA, 2010, Art. 412, No: 17; EGGER, 1948, Art. 412, No: 16. Hattâ vesayet altındaki kişinin, bu faaliyet alanı içinde kalmak koşuluyla MK m. 449’da sayılan yasak işlemleri (kefil olma, vakıf kurma, önemli bağışlarda bulunma işlemlerini) dahi yapabileceği savunulmaktadır. Bkz. DURAL / ÖĞÜZ / GÜMÜŞ, 2020, s. 440.

²⁶ Bkz. LEUBA, 2010, Art. 412, No: 4.

²⁷ Taşınmazların bulundukları yerler, sınırları, alanları, özellikleri, tapu kayıtları ve bu malların kısıtlamalarına ilişkin aynî haklar da ayrıca defterde gösterilir (Tüzük m. 16/f. 1).

²⁸ GULER, 2010, Art. 398, No: 7; ÖZTAN, 2015, s. 1371.

Vasi, defter tutma işini vesayet makamının görevlendireceği bir kişi ile birlikte yapar. Bu kişinin vesayet makamının bir üyesi olması ise şart değildir²⁹.

MK m. 438'de öngörülen defter tutma yükümlülüğü, vesayet altına alınan kişi için atanan ilk vasinin görevine başlaması ile söz konusu olur ve vasi, vesayet devam ettiği müddetçe bu yükümlülüğünü düzenli olarak yerine getirmek zorundadır³⁰. Vesayet süreci devam ederken, daha önce atanmış olan vasinin değişerek yerine yeni bir vasi atanması durumunda ise, bu kişinin yeni bir defter tutmasına kural olarak gerek olmaz³¹.

Vasi tarafından tutulan adî defter yalnızca vesayet altındaki kişi, vasi ve vesayet makamı bakımından etki doğurur. Defterdeki kayıtların üçüncü kişilere, mesela vesayet altındaki kişinin alacaklılarına karşı herhangi bir etkisi ise bulunmamaktadır. Bu bağlamda alacaklılar, deftere geçirilmemiş olan alacakları için pekâlâ hak iddiasında bulunabilirler³².

Adî defterin tutulmasının esas amacı, MK m. 464 hükmünde öngörülen ve vasi tarafından belirli dönemlerde vesayet makamına verilmesi gereken rapor ve hesapların oluşturulmasında, defterin bunlara dayanak teşkil edecek olmasıdır. Diğer taraftan, adî deftere geçirilmiş olan kayıtlar vesayet organlarının MK m. 466 vd. hükümleri uyarınca sorumluluğunun gündeme gelip gelmediğinin tespitinde de etkili olur.

Atanan vasinin, göreve gelir gelmez ve vakit geçirmeksizin defter tutma işlemine başlaması gerekir. Bunun nedeni, vesayet altına alınan kişinin malvarlığının zarar görmesini mümkün olduğunca engelleyebilmektir³³. Yönetilecek olan malvarlığının defteri, hâkim tarafından belirlenmiş süre içinde tutulmaz veya tamamlanmazsa, vesayet makamı

²⁹ DESCHENAUX / STEINAUER, 2001, s. 368.

³⁰ DURAL / ÖĞÜZ / GÜMÜŞ, 2020, s. 432; DESCHENAUX / STEINAUER, 2001, s. 367.

³¹ EGGER, 1948, Art. 398, No: 21; GULER, 2010, Art. 398, No: 6. Hiç kuşkusuz, süresi bittiği için görevi sona eren vasinin görevine yeniden devam etmesine karar verilirse, onun da yeni bir defter tutmasına gerek olmaz. Bkz. AKINTÜRK / ATEŞ, 2020, s. 514.

³² ÖZTAN, 2015, s. 1373 ve dn. 522'de zikredilen yazarlar.

³³ KILIÇOĞLU, 2019, s. 596.

vasiyi MK m. 483 hükmü uyarınca görevinden alabileceği gibi (Tüzük m. 16/f. 5)³⁴; vesayet altındaki kişinin menfaatlerinin defter tutulmaması nedeniyle zarara uğraması durumunda da vasiinin sorumluluğu gündeme gelebilecektir³⁵.

MK m. 438 hükmünün ikinci fıkrası, vesayet altındaki kişinin ayırt etme gücüne sahip olması durumunda, onun, **olanak bulunduğu ölçüde** defter tutulurken hazır bulundurulması gerektiğini ifade etmektedir. Ayırt etme gücü bulunan vesayet altındaki kişi, bu sayede, defter tutma görevini yürüten vasiye gerekli bilgi ve belgeleri temin etmek suretiyle yardımcı olabileceği gibi; kendi malvarlığı ile ilgili olarak deftere geçirilen kayıtların gerçeği yansıtıp yansıtmadığı konusunda denetleme yapabilecek; gerektiğinde vasiyi uyurma, hattâ onu vesayet makamına şikâyet etme imkânlarını kullanabilecektir. Bununla birlikte MK m. 438/f. 2 hükmü, ayırt etme gücü bulunan vesayet altındaki kişinin defter tutulması sırasında hazır bulundurulmasını zorunlu tutmamış, onun sürece dâhil edilmesini olanaklar izin verdiği ölçüde mümkün kılmıştır³⁶.

Tutulan defterin belirlenen süre içinde iki örnek olarak vesayet makamına verilmesi gerekir. Vesayet makamı, defterde yazılan malların iyi tanımlanmadığını, değerlerinin takdirinde yanlışlık yapıldığını veya vesayet altındaki kişiye ait olan malların eksik yazıldığını tespit ederse, bunları denetimi altında vasiye tamamlattırır veya düzelttirir. Vesayet makamı, defterin usulüne uygun ve doğru olarak düzenlendiği kanısına varırsa bir örneğini onaylayarak vasiye verir, diğer örneğini ise dosyasında saklar (Tüzük m. 16/f. 5).

Vesayet altındaki kişinin kayda değer bir malvarlığının bulunmaması da mümkündür. Böyle bir durumda defter tutulmasına ihtiyaç olmayacağından, bu husus vesayet makamına yazılı olarak bildirilir (Tüzük m. 16/f. 3).

³⁴ Bu konuda bkz. Yarg. 2. HD, 25.09.2000 tarih ve 9975/11022 sayılı kararı: “*Vasiinin vesayet altına alınana ilişkin paraları kendi adına bankaya yatırıp çektiği vesayet kararında hesap verme zorunluluğu belirtilmesine rağmen defter tutmadığı anlaşılmaktadır. Azline karar verilmesi gerekirken davanın reddi doğru değildir*”. Bkz. www.legalbank.net (erişim tarihi: 11.8.2021).

³⁵ GULER, 2010, Art. 398, No: 3; ÖZTAN, 2015, s. 1370-1371.

³⁶ KILIÇOĞLU, 2019, s. 596.

b. İstisnai olarak: Resmî defter tutulması

Vasi, adî defter haricinde vesayet altındaki kişinin malvarlığının resmî defterini tutmakla da yükümlü kılınabilir. MK m. 438/f. 3 hükmüne göre, koşullar gerektirdiği takdirde denetim makamı, vasi ve vesayet makamının isteği üzerine vesayet altındaki kişinin malvarlığının resmî defterinin tutulmasına karar verebilir.

Hükümde de belirtildiği gibi, resmî defter tutulmasına karar verilebilmesi için, bazı özel koşulların varlığına ihtiyaç duyulmaktadır. Vesayet altındaki kişinin malvarlığının büyüklüğü, malî durumunun belirsizliği ya da adî defter tutulmasının, vesayet altındaki kişinin borçları hakkında fikir sahibi olma konusunda yeterli bilgiyi ortaya koyamaması bu durumlara örnek gösterilebilir³⁷.

Vesayet altındaki kişinin malvarlığı hakkında resmî defter tutulması kararı, denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesi tarafından verilmektedir. Her ne kadar düzenlemelerde bu konudaki talebin denetim makamına “vasi ve vesayet makamı” tarafından iletebileceği hususu yer alıyor da olsa, bunlardan yalnızca birinin resmî defter tutulması isteminde bulunması halinde de denetim makamı koşullar gerektirdiği takdirde bu defterin tutulmasına karar verebilir³⁸.

Hemen belirtelim ki, denetim makamı, vasi ya da vesayet makamınca öne sürülen bu taleplerle bağlı değildir. Denetim makamının talepler doğrultusunda bir karar verebilmesi için, somut olayda resmî defter tutulmasını zorunlu kılan koşulların var olduğuna dair bir kanaate ulaşması gerekmektedir³⁹.

³⁷ JULMY, Markus, “Quelques aspects pratiques de l’autorité parentale prolongée (art. 385 al. 3 CC) en rapport avec l’autorité tutélaire”, *Revue fribourgeoise de jurisprudence (RFJ)*, 1996, s. 18; HRUBESCH-MILLAUER/ PFANNKUCHEN-HEEB, 2011, Art. 398, No: 7; EGGER, 1948, Art. 398, No: 30.

³⁸ DURAL / ÖĞÜZ / GÜMÜŞ, 2020, s. 432.

³⁹ Benzer yönde bkz. KILIÇOĞLU, 2019, s. 596. Vesayet altındaki kişinin tüm borçları bilinmiyor ya da malvarlığının aktifleri vesayet organlarından saklanıyorsa resmî defter tutulmasının bir zorunluluk olarak ortaya çıktığı yönünde bkz. DURAL / ÖĞÜZ / GÜMÜŞ, 2020, s. 432.

MK m. 438/f. 3 hükmü, bu defterin, mirastaki resmî defterin alacaklılara karşı doğurduğu sonuçları doğuracağını ve oradaki usul uyarınca tutulacağını belirtmektedir. Örneğin bu çerçevede MK m. 629/f. 1 hükmü gereği, alacaklarını süresi içinde deftere yazdırmayan alacaklılara karşı vesayet altındaki kişinin kendi kişisel mallarıyla sorumlu olmayacağı sonucuna varılabilecektir⁴⁰. Keza, alacaklının kusuru olmadan deftere yazdıramadığı veya bildirdiği halde deftere yazılmamış alacakları için vesayet altındaki kişinin zenginleşmesi ölçüsünde sorumlu olacağı MK m. 629/f. 2 hükmü vasıtasıyla söylenebilecektir⁴¹.

Benzer şekilde, vesayet altındaki kişinin malî durumu hakkında bilgi sahibi olan herkesin, vesayet makamı tarafından istenilen bilgiyi vermekle yükümlü olduğu; haklı bir sebep olmaksızın bilgi vermeyenlerin veya yanlış ya da eksik bilgi verenlerin, bundan doğacak zararları tazminle yükümlü oldukları; resmî kayıtlardan veya vesayet altına alınan kişinin belgelerinden varlığı anlaşılan alacak ve borçların, deftere doğrudan doğruya geçirileceği ve deftere geçirilenlerin, alacaklılara ve borçlulara bildirileceği gibi hususlar, MK m. 620 ve MK m. 622 hükümlerinde öngörülen kuralların vesayet altındaki kişinin malvarlığının resmî defterinin tutulması hakkında da uygulanacak olmasına örnek gösterilebilir.

Vesayet altındaki kişinin malvarlığının resmî defterinin tutulma usulü ile ilgili olarak Kanunda, her ne kadar mirastaki resmî defterin tutulmasına ilişkin hükümlerin uygulanacağı söylenmişse de, bunun her durumda geçerli olmayacağını da belirtmek gerekir. Mesela, resmî defter tutulması devam ettiği sürece mirasbırakanın borçları için icra takibi yapılamayacağı ve acele haller dışında, davalara devam edilemeyeceği ya da yeni

⁴⁰ Bkz. DESCHENAUX / STEINAUER, 2001, s. 369; KILIÇOĞLU, 2019, s. 596. Zira “Deftere yazılmayanlardan sorumluluk” başlığını taşıyan MK m. 629/f. 1 hükmü, alacaklarını süresi içinde yazdırmayan alacaklılara karşı mirasçının, kendi kişisel mallarıyla sorumlu olmadığı gibi; terekeden kendisine geçen mallarla da sorumlu tutulamayacağını öngörmektedir.

⁴¹ Öğretide, vesayet altındaki kişinin alacaklılara karşı sorumluluğunu sınırlayan bu hukukî sonucun yalnızca vesayet süresi boyunca etkili olacağı görüşü de savunulmaktadır. Bkz. bu yönde TUOR, Peter / SCHNYDER, Bernhard / SCHMID, Jörg, **Das Schweizerische Zivilgesetzbuch**, 11. Aufl., Zürich, 1995, s. 410; EGGER, 1948, Art. 398, No: 32. Aksi görüş için bkz. GULER, 2010, Art. 398, No: 11.

dava açılmayacağı kuralını öngören MK m. 625 hükmü, vesayet altına alınan kişinin borçları söz konusu olduğunda uygulama alanı bulmaz⁴².

2. Değerli şeylerin saklanması

Vesayet altındaki kişinin malvarlığında bulunan değerli eşyanın güvenli bir şekilde muhafaza edilmesi de vasiinin görevleri arasında yer almaktadır. MK m. 439 hükmü bu konuyla ilgili olarak, kıymetli evrak, değerli eşya, önemli belge ve benzerlerinin, malvarlığının yönetimi bakımından bir sakınca bulunmaması durumunda, vesayet makamının gözetimi altında güvenli bir yere konulacağını öngörmektedir.

Hükmün amacının, vesayet altına alınan kişinin malvarlığında bulunan ve kayda değer bir öneme sahip olan eşya ile belgelerin çalınmasının, kaybolmasının, vesayet altındaki kişi tarafından bilinçsizce elden çıkarılmasının ya da zarar görmesinin önüne geçilmesi olduğu söylenebilir. Vesayet makamının gözetimi altında güvenli bir yere konularak saklanması gereken bu gibi eşya ve belgelere örnek olarak, mücevher, antika eşya, sanat eserleri, koleksiyon parçaları, silah, banka hesap cüzdanı, hisse senedi, tapu senedi, sertifika, diploma, vasiyetname, patent belgesi, tasdikname, ruhsatname, sigorta poliçesi, hazine bonusu, tahvil ve benzerleri gösterilebilir⁴³.

Paranın ise bu kapsamda ele alınmadığını belirtmek gerekir. Zira vesayet altındaki kişinin malvarlığında bulunan para, MK m. 439 hükmü çerçevesinde vasi tarafından saklanması gereken bir şey olarak değil; MK m. 441 hükmü uyarınca değerlendirilmesi gereken bir kıymet olarak kabul edilmektedir⁴⁴.

⁴² Bkz. DESCHENAUX / STEINAUER, **2001**, s. 369; EGGER, **1948**, Art. 398, No: 33; ÖZTAN, **2015**, s. 1372.

⁴³ EGGER, **1948**, Art. 399, No: 5; HRUBESCH-MILLAUER / PFANNKUCHEN-HEEB, **2011**, Art. 399, No: 3; GULER, **2010**, Art. 399, No: 6; ÖZTAN, **2015**, s. 1374; KILIÇOĞLU, **2019**, s. 597; AKINTÜRK / ATEŞ, **2020**, s. 516.

⁴⁴ DURAL / ÖĞÜZ / GÜMÜŞ, **2020**, s. 432; GULER, **2010**, Art. 399, No: 6.

Vesayet altındaki kişinin malvarlığının yönetimi bakımından sürekli olarak hazır bulundurulması gereken bazı eşya ve belgelerin ise güvenli bir yerde saklanması zorunlu değildir⁴⁵. Zira MK m. 439 hükmü, söz konusu eşya ya da belgenin güvenli bir yerde saklanması zorunluluğunu, “malvarlığının yönetimi bakımından bir sakınca bulunmaması” şartına bağlamıştır. Bu çerçevede, vesayet altındaki kişinin kimlik belgesi, kısıtlandığına ilişkin mahkeme ilâmı ya da taraf olduğu sözleşme metinlerinin vasi tarafından el altında tutulmasına cevaz verilmelidir.

Benzer şekilde, her ne kadar dikkate değer bir maddî değere sahip olsa da, elden çıkarılma ya da kaybedilme konusunda ciddi bir tehlikenin olmadığı hallerde, vesayet altındaki kişinin sürekli olarak kullanmakta olduğu saat, küpe, yüzük gibi kişisel eşyası ile onun için manevî değer taşıyan antika parça, aile yadigârı bir koleksiyon ya da hediye edilmiş tablo gibi nesneleri kendi elinde tutmasına izin vermek gerekir⁴⁶.

Hükümde geçen “güvenli bir yer” ifadesinden anlaşılması gereken, değerli eşya veya önemli belgenin çalınması, kaybolması, zarara uğraması veya gerekli izin alınmadan elden çıkarılması gibi tehlikeleri ortadan kaldırmaya elverişli olan yerdir. Bu bağlamda, örneğin banka kasasının, güvenli bir yer olarak kabul edilmesi gerekir⁴⁷.

MK m. 439 hükmü, değerli şeylerin güvenli bir yerde saklanması konusunda vesayet makamına da bir sorumluluk yüklemiş ve bunun “vesayet makamının gözetimi altında” yapılması gerektiğini belirtmiştir. Bu nedenle öğretide, vesayet altındaki kişiye ait olan değerli şeylerin saklandığı kasanın anahtarının tek başına vasiye bırakılamayacağı; vasinin kasayı tek başına değil, vesayet makamının atadığı bir temsilcisi ile birlikte açması gerektiği savunulmuştur⁴⁸. Kanaatimizce, kasada saklanacak olan değerli eşya ve evrakın envanteri çıkarıldıktan ve vesayet makamı bu konuda bilgilendirildikten sonra, vasinin kasa

⁴⁵ DESCHENAUX / STEINAUER, 2001, s. 369; DURAL / ÖĞÜZ / GÜMÜŞ, 2020, s. 433.

⁴⁶ EGGER, 1948, Art. 399, No: 7.

⁴⁷ Bkz. AKINTÜRK / ATEŞ, 2020, s. 516.

⁴⁸ Bu görüşte bkz. ÖZTAN, 2015, s. 1375.

anahtarlarının kullanımı konusundaki hareket özgürlüğünü kısıtlamak, hükmün amacını aşan bir sonuç yaratacaktır.

3. Taşınır ve taşınmazların satılması

Vesayet altındaki kişinin malvarlığının yönetilmesi ile ilgili konulardan biri de, onun maliki olduğu taşınır ve taşınmaz eşyanın satılmasıdır⁴⁹. Türk Medenî Kanunu taşınır ve taşınmazların satışını, birbirini takip etmeyen iki farklı maddede (MK m. 440 ve MK m. 444) düzenlemişse de; biz bu konuları gerek sistematik bir bütünlük içinde inceleyebilmek gerekse taşınır ve taşınmaz satışlarında uygulanacak olan müşterek usul kurallarını tekrar etmek zorunda kalmadan açıklayabilmek için ortak bir başlık altında ele almayı daha uygun bulduk.

a. Taşınır ve taşınmazların satılması

MK m. 440/f. 1 hükmü, vesayet altındaki kişinin menfaatinin gerektirmesi halinde, değerli şeyler dışındaki taşınır ve taşınmazların, vesayet makamının vereceği talimat uyarınca artırma ile satılacağını belirtmekte; diğer taraftan hâkimin, özel durumları, taşınır ve taşınmazların

⁴⁹ Vesayet altındaki kişiye ait olan eşyanın bağışlanması konusunda ise MK m. 449 hükmü önem taşır. Söz konusu düzenlemeye göre, vasiinin, vesayet altındaki kişi adına kefil olması ve vakıf kurması yasak olduğu gibi; onun adına önemli bağışlarda bulunması da yasaklanmıştır. Vesayet altındaki kişinin ekonomik durumuna göre önemli bir maddî değere sahip olmayan eşyasının (örneğin kullanılmış kıyafetlerinin) bağışlanması ise bu yasağa tâbi değildir. Vesayet altına alınan kişinin savurganlık sebebiyle kısıtlanmış olması halinde TBK m. 286/f. 2 hükmünün de göz önünde bulundurulması gerekir. Bu hüküm uyarınca, “bağışlamayı izleyen bir yıl içinde başlatılmış bir yargılama sonucunda bağışlayanın, savurganlığı yüzünden kısıtlanmasına karar verilirse, o bağışlama mahkemece iptal edilebilir“. Bağışlamanın iptali vesayet makamı tarafından talep edilebilir. Bkz. MEIER, Philippe, “Les dérogations apportées au droit de la tutelle et de la capacité civile par le droit de la donation, Étude de l’art. 240 al. 3 CO”, **Revue du droit de tutelle (RDT/ZVW)**, 1995, s. 81, DESCHENAUX / STEINAUER, 2001, s. 367.

Vesayet altındaki kişiye ait olan eşyanın mal değişim (trampa) sözleşmesine konu edilecek ya da bir ortaklığa sermaye olarak konulacak olması halinde ise, satışa ilişkin olarak aşağıda inceleyeceğimiz hükümlerin, kıyas yoluyla mal değişim sözleşmesi hakkında da uygulanabilmesi gerekir. Bu konuda ayrıca bkz. SCHRANER, Marius, “Die Mitwirkung der vormundschaftlichen Behörden bei der Veräußerung von Grundstücken”, **Revue fribourgeoise de jurisprudence**, 1993, s. 234; MEIER, Philippe, **Le consentement des autorités de tutelle aux actes du tuteur**, Fribourg 1994, s. 330.

niteliğini veya değerinin azlığını göz önüne alarak pazarlıkla satışa da karar verebileceğini ifade etmektedir.

Düzenlemede bahsedilen taşınır, MK m. 439'da öngörülen değerli şeyler dışında kalan taşınır eşyadır. Bu tür eşyanın satışına ancak vesayet altındaki kişinin menfaatinin bulunması halinde izin verilmektedir. Vesayet altındaki kişinin tedavisinin gerçekleştirilebilmesi, bakımının sağlanabilmesi, eğitiminin sürdürebilmesi ya da borçlarının ödenebilmesi için başka maddî kaynaklardan yararlanma imkânı bulunmuyorsa; vesayet altındaki kişinin maliki olduğu taşınır, hızlı bir şekilde değer kaybediyor veya bunların uygun koşullarda saklanabilmesi için gereğinden fazla bir masraf yapılması gerekiyorsa, somut olayda vesayet altındaki kişinin menfaatinin bulunduğu kabul edilmelidir⁵⁰.

Öğretide, vesayet altındaki kişinin taşınırının satılabilmesi için, hastane masraflarının karşılanması örneğinde olduğu gibi, vesayet altındaki kişi açısından bir takım “ekonomik zorunlulukların” varlığının aranması gerektiği savunulmaktadır⁵¹. Kanımızca, satış için bir “zorunluluğun” bulunması şartı, MK m. 440/f. 2 hükmünün uygulanabilirliği bakımından önemli olsa da; ilk fıkradaki düzenleme açısından olmazsa olmaz bir unsur değildir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, MK m. 440/f. 1 hükmünde ifade edildiği şekliyle, vesayet altındaki kişinin “menfaatinin” taşınır satışını “gerektiriyor” olmasıdır. “Menfaatin gerektiriyor olması” ise, “ekonomik zorunluluklar” ifadesine göre daha geniş mânâda anlaşılmalı ve yorumlanmalıdır. Vesayet altındaki kişi ekonomik bir zorunlulukla karşı karşıya kalmasa dahi; bu kişinin taşınır, menfaati gerektiriyor ise -ve MK m. 440/f. 1 hükmündeki diğer şartların da varlığı halinde- satışa çıkarılabilir. Örnek olarak, bundan sonra vasisinin konutunda yaşamaya başlayacak olan kişinin, kullanmaya hiç gereksinim duymayacağı mobilya, yemek takımı, ev aletleri ve benzeri taşınır eşyanın elden çıkarılması amacıyla satılması, ekonomik bir zorunluluktan kaynaklanmasa da; bunun MK

⁵⁰ Bkz. DESCHENAUX / STEINAUER, 2001, s. 369; GULER, 2010, Art. 400, No: 4; HRUBESCH-MILLAUER / PFANNKUCHEN-HEEB, 2011, Art. 400, No: 3.

⁵¹ Bkz. bu görüşte DURAL / ÖĞÜZ / GÜMÜŞ, 2020, s. 433.

m. 440/f. 1 hükmü kapsamında ele alınması gerekir. İhtiyaca cevap vermeyen bu gibi eşyanın elden çıkarılması vesayet altındaki kişinin menfaatlerine aykırı değilse, bu eşyanın satılması ve satış neticesinde elde edilen paranın MK m. 441 hükmüne göre değerlendirilmesi icap eder.

Vesayet altındaki kişiye ait olan taşınırın satılmasının diğer bir koşulu ise, buna vesayet makamının karar verecek olmasıdır. Diğer bir ifadeyle, vasi, vesayet makamının izni olmadan bu taşınırın satışını gerçekleştiremez⁵². Satış kararına ilaveten, satışın somut olayda açık artırma yoluyla mı yoksa pazarlık usulü ile mi yapılacağına da vasi değil, vesayet makamı karar verir⁵³. Bu konuda kural, açık artırma yoluyla satıştır. Bunun nedeni, taşınırın mümkün olduğu ölçüde gerçek değerlerine yakın bir miktara satılabilmesini sağlamaktır⁵⁴. Bununla birlikte, vesayet makamı istisnaen bazı özel durumları veya taşınırın niteliğini, mesela eşyanın kısa sürede bozulabilir ya da değer kaybedebilir olmasını⁵⁵ göz önünde bulundurarak pazarlıkla satışa da karar verebilir. Keza açık artırma yoluyla satışın gerçekleştirilebilmesi için ilan yapılması gerektiğinden; bu da, zaman ve masraf kaybına yol açtığından dolayı, satışına karar verilen taşınırın değerinin düşük olması durumunda ve taşınırın satışından elde edilecek miktarın, açık artırmanın yapılması için katlanması gereken masraflara değmeyeceği kanaatine varılıyorsa, vesayet makamı satışın pazarlık usulüyle yapılmasına da karar verebilecektir⁵⁶.

Öte yandan MK m. 440/f. 2 düzenlemesi, vesayet altındaki kişinin kendisi veya ailesi için özel bir değer taşıyan şeylerin, zorunluluk olmadıkça satılamayacağını hüküm altına almaktadır. Buna göre, gerek vesayet altındaki kişi gerekse onun ailesi açısından kayda değer bir öneme sahip olan taşınır eşyanın, örneğin miras kalan bir saatin, aile yâdigarı bir

⁵² ÖZTAN, 2015, s. 1376; KILIÇOĞLU, 2019, s. 597. Hatırlanacağı gibi, MK m. 462/f. 1/b. 2 hükmü de bu yöndedir. Söz konusu düzenlemeye göre, olağan yönetim ve işletme ihtiyaçları dışında kalan taşınır veya diğer hak ve değerlerin alımı, satımı, devri ve rehnedilmesi halinde vesayet makamının izni gereklidir.

⁵³ DESCHENAUX / STEINAUER, 2001, s. 369.

⁵⁴ KILIÇOĞLU, 2019, s. 597.

⁵⁵ DURAL / ÖĞÜZ / GÜMÜŞ, 2020, s. 433.

⁵⁶ KILIÇOĞLU, 2019, s. 597.

vazonun, manevî değer taşıyan madalya, ödül ya da plaketin kural olarak satışına karar verilemeyecektir. Bu kuralın istisnası ise, söz konusu eşyanın satışının zorunlu olduğuna vesayet makamınca kanaat getirilmesidir⁵⁷. Zorunluluğun kaynağı ise, yukarıda bahsetmiş olduğumuz gibi, çoğunlukla ekonomik temelli olacaktır.

b. Taşınmazların satılması

Medenî Kanunun 444. maddesi, vesayet altındaki kişinin malvarlığında bulunan taşınmazların satışının, vesayet makamının talimatı uyarınca⁵⁸ ve ancak vesayet altındaki kişinin menfaati gerekli kıldığı hallerde mümkün olacağını belirtmektedir⁵⁹. Bu konuda, taşınmazların satışıyla benzer bir düzenleme ile karşı karşıya olunduğu görülmektedir.

Taşınmaz satışlarında olduğu gibi, taşınmazların satışına da ancak vesayet altındaki kişinin menfaatinin gerekli kıldığı hallerde izin verilmektedir⁶⁰. Somut olayda, vesayet altındaki kişinin menfaatinin olup olmadığını vesayet makamı değerlendirecek ve bu değerlendirme neticesinde taşınmazın satılabileceği ya da satılamayacağı konusunda hüküm

⁵⁷ HRUBESCH-MILLAUER / PFANNKUCHEN-HEEB, 2011, Art. 400, No: 4; EGGER, 1948, Art. 400, No: 4

⁵⁸ Bkz. Yarg. 1. HD, 08.12.2014 tarih ve 1514/19164 sayılı kararı “Adli Tıp Kurumu 4. İhtisas Kurulu'ndan alınan 24.12.2012 tarihli raporda; D. Ü.'da fiil ehliyetini ortadan kaldıracak mahiyet ve derecede "Bipolar Affektif Bozukluk" saptandığı, manik - depresif ataklarla seyreden hastalıkta arada bir tam bir akli sağlık içinde olduğu serbest ara devrelerin bulunduğu, işlem tarihinde de D. Ü.'ın serbest ara devrede bulunduğu ve tam bir akli sağlık içinde olduğu kanaatinin bildirildiği görülmektedir. Hemen belirtmek gerekir ki; 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 451. maddesinde " Ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişi, vasinin açık veya örtülü izni veya sonraki onamasıyla yükümlülük altına girebilir veya bir haktan vazgeçebilir." düzenlemesine yer verildiği gibi aynı yasanın 462/1. maddesinde de "Taşınmazların alımı, satımı, rehn edilmesi ve bunlar üzerinde başka bir aynî hakkın kurulması..." hallerinde vesayet makamının izninin gerekli olduğu hüküm altına alınmıştır... Somut olayda ise, **kısıtlı D. Ü.'ın mevcut hastalığı nedeniyle halen vesayet altında olduğu ve adına kayıtlı taşınmazı vesayet altında iken mahkemeden izin almaksızın tapuda bizzat yaptığı işlemle devrettiği sabittir. Yukarıda açıklanan yasa hükümleri karşısında vesayet makamından izin alınmadan yapılan taşınmaz satışına geçerlilik tanıma olanağı bulunmamaktadır**". Bkz. www.legalbank.net (erişim tarihi: 11.8.2021).

⁵⁹ Düzenlemenin, yalnızca vasinin göreve başladığı anda değil, vesayetin sürdüğü tüm zaman dilimi boyunca uygulanacak bir düzenleme niteliğinde olduğunu belirten kararlar için bkz. ATF 74 II 76; ATF 117 II 18.

⁶⁰ MEIER, Philippe, “Droit de la tutelle et actes immobiliers: questions choisies”, **Revue du droit de tutelle**, 2008, s. 275; DURAL / ÖĞÜZ / GÜMÜŞ, 2020, s. 434.

verecektir⁶¹. Mesela, vesayet altındaki kişinin bakımı, geçinmesi, tedavisi ya da eğitimi için yeterli gelirin olmaması veya alacaklılarına karşı olan borçlarının başka şekilde ödenememesi söz konusu olduğunda, taşınmazın satışında vesayet altındaki kişinin menfaatinin bulunduğu söylenebilecektir⁶².

Hemen belirtelim ki, MK m. 444 hükmünün uygulama alanı taşınmazların rızai olarak devredilmesiyle sınırlıdır. Bu bakımdan kamulaştırma ve icra yoluyla satışlar söz konusu olduğunda MK m. 444 hükmü uygulanmaz⁶³.

MK m. 444/f. 2 hükmüne göre, taşınmazların satışı, vesayet makamının bu iş için görevlendireceği bir kişi tarafından ve vasinin de hazır olması şartıyla⁶⁴ açık artırma usulüyle yapılır; ihale vesayet makamının onamasıyla tamamlanır. Onamaya ilişkin kararın ihale gününden başlayarak on gün içinde verilmesi gerekir. Görüldüğü gibi, vesayet makamının taşınmazın satışına izin vermesi halinde, kural, satışın açık artırma ile yapılmasıdır. Diğer taraftan, vesayet makamı yalnızca satışa izin verme konusunda değil, ihalenin kesinleşebilmesi için onama kararı verme konusunda da görev almaktadır.

Taşınmazların satışında kural açık artırma ile satış olsa da, taşınmazın niteliği veya değerinin azlığı gibi özel bazı durumlar karşısında, istisnaî olarak pazarlıkla satışa da karar verilebilir. Ancak kanun koyucu, taşınmazların pazarlıkla satışına karar verilebilmesi için

⁶¹ Vesayet makamı tarafından satış için verilen iznin satıştan sonra da (icazet niteliğinde) verilebileceği yönünde bkz. Yarg. 2. HD, 05.05.2005 tarih ve 4547/7408 sayılı kararı: “*Taşınmazların alım ve satımı konusunda öncelikle vesayet makamının karar vermesi, satışın pazarlıkla yapılmasının istenilmesi halinde bunun da denetim makamınca karar altına alınması gerekmektedir. Taşınmazların satılmış olması davanın konusuz kaldığını göstermez.... 470, 515, 1136, 2234 ve 2459 numaralı parseller hakkında vesayet makamından karar alınması, verilen kararın icazete yönelik olması halinde, bunun denetim makamına sunulması gerekir*”. Bkz. www.legalbank.net (erişim tarihi: 11.8.2021).

⁶² DESCHENAUX / STEINAUER, 2001, s. 372; AKINTÜRK / ATEŞ, 2020, s. 517.

⁶³ SCHNEIDER, Benno, “Die Mitwirkung der vormundschaftlichen Behörden bei der Veräußerung von Grundstücken”, *Revue du droit de tutelle*, 1975, s. 85; MEIER, 2008, s. 275; SCHRANER, 1993, s. 234; GULER, 2010, Art. 404, No: 5; MEIER, 1994, s. 331; ÖZTAN, 2015, s. 1381.

⁶⁴ Vesayet altındaki kişiye ait olan taşınmazın satışının geçerli olabilmesi için vesayet makamının onayı tek başına yeterli değildir; satışa, vasinin de izin vermesi gerekir. Bu konuda bkz. Yarg. 1. HD, 24.02.2005 tarih ve 1266/1880 sayılı kararı: “*Miras bırakanın vesayet altında bulunduğu dönemde vasisinin katılması olmaksızın çekişme konusu taşınmazları temlik ettiği ve bu tescillerin yolsuz olduğu anlaşıldığına göre, davalılar(ın) temyiz itirazı yerinde değildir*”. Bkz. www.legalbank.net (erişim tarihi: 11.8.2021).

vesayet makamının iznini yeterli görmemiş; bir üst makam olan denetim makamının iznini aramıştır (MK m. 444/f. 3)⁶⁵. Denetim makamının, taşınmazın pazarlık usulüyle satışına karar verebilmesi için, öncelikle vesayet makamı tarafından satışın gerekli olduğuna dair hüküm verilmiş olması gerekir⁶⁶. Denetim makamının kararı, vesayet makamının satışa izin kararının uygunluğunun denetlenmesi niteliğinde olmayıp; taşınmazın pazarlıkla satılabilmesi için kanunda öngörülen özel durumların somut olayda var olup olmadığının değerlendirilmesine ilişkindir⁶⁷. Örnek vermek gerekirse, somut olayda yıkılmaya yüz tutmuş ve ayakta kalabilmesi için ciddi ölçüde masraf yapılması gereken bir taşınmaz için

⁶⁵ Bkz. Yarg. 2. HD, 30.03.2011 tarih ve E: 2010/3711, K: 2011/5583 sayılı kararı: “Medeni Kanuna göre, kısıtlıya ait taşınmazların satışına vesayet makamı karar vermekte, denetim makamı, istisnai olarak özel durumları, taşınmazın niteliğini veya değerinin azlığını göz önüne alarak pazarlıkla satışa karar verebilmektedir. Mahkemece, vesayet makamınca verilmiş satışa izin kararı bulunmadan, doğrudan pazarlıkla satışa karar verilmesi de yasaya aykırı bulunmuştur”. Bkz. www.legalbank.net (erişim tarihi: 11.8.2021).

⁶⁶ Bkz. Yarg. 2. HD, 27.05.2002 tarih ve 6237/7081 sayılı kararı: “4721 sayılı Medeni Kanunun 462. maddesi; taşınmazların alım satımına vesayet makamının (sulh hakiminin) izninin olması gerektiğini, 444/son maddesi de, denetim makamının (asliye hakiminin) istisnai olarak özel durumları taşınmazın niteliğini veya değerinin azlığını göz önüne alarak pazarlıkla satışına karar verebileceğini hükme bağlamıştır. Davacı pazarlıkla satış istemiştir. Bu istek 462/1. maddesinde gösterilen satış istemini de kapsar. Vesayet makamınca öncelikle satışın gerekli olup olmadığına karar verilmesi, pazarlıkla satış sözü konusu edilen halde karar ile birlikte, pazarlıkla satış isteğinin değerlendirilip bir karar verilmek üzere dosyanın denetim makamına gönderilmesi gerekir. Bu yönde işlem yapılmadan, doğrudan görevsizlik kararı verilmesi isabetsizdir”. Aynı yönde bkz. Yarg. 2. HD, 03.03.2003 tarih ve 1427/2736 sayılı kararı. Bkz. www.legalbank.net (erişim tarihi: 11.8.2021).

⁶⁷ Bu yönde bkz. Yarg. 2. HD, 14.01.2004 tarih ve E: 2003/16586, K: 2004/245 sayılı kararı: “Vasinin, kısıtlıya ait taşınmazın pazarlıkla satışına izin verilmesi talebi üzerine; İ. 4. Aile Mahkemesinin, "pazarlıkla satışın uygun ve kısıtlının yararına olacağı kanısıyla izin talebinin yerinde olduğuna, bu konuda izin verilmesi ya da verilmemesine karar verilmek üzere dosyanın İ. 5. Aile Mahkemesine sunulmasına..." mütedair 19.11.2003 tarihli kararı "vesayet makamı" sıfatıyla verilen bir karardır. Sözü edilen bu karar vesayet makamının Türk Medeni Kanununun 462/1 maddesi gereğince taşınmazın satımına izin verdiğine ilişkindir. Taşınmazın satışının pazarlıkla yapılabilmesi için Türk Medeni Kanununun 444/3. maddesi gereğince denetim makamının kararına ihtiyaç bulunmaktadır. Şu halde vesayet makamı sıfatıyla İ. 4. Aile Mahkemesinin verdiği " .. izin verilmesi talebinin yerinde olduğuna mütedair kararı ile dosya kendisine gönderilen bir sonraki numaralı Aile Mahkemesi olan İ. 5. Aile Mahkemesinin " denetim makamı" olarak pazarlıkla satışa izin verilmesi veya verilmemesi konusunda karar vermekle yükümlü olduğu açıktır. Verilecek karar vesayet makamının satışa izin kararının onaması niteliğinde bir karar değil, satışın pazarlıkla olup olmayacağı konusunda olacaktır. İşin esasının bu çerçevede değerlendirilip sonucu uyarınca karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir”. Bkz. www.legalbank.net (erişim tarihi: 11.8.2021).

iyi bir fiyat teklifi sunulmuş olması, taşınmazın pazarlıkla satışına karar verilmesinde önemli bir etken olabilir⁶⁸.

İsviçre Federal Mahkemesine göre, MK m. 444/f. 2 ve f. 3 (İsv.MK m. 404 II ve III) hükümleri, vesayet altındaki kişinin, taşınmazın tek başına maliki olmadığı durumlarda da uygulama alanı bulur⁶⁹. Mahkemeye göre, taşınmazın, vesayet altındaki kişiden başka maliklerinin de bulunması halinde, MK m. 444/f. 1 hükmünün varlığı, diğer maliklerin yasadan aldıkları yetkilerini (örneğin paylı mülkiyet konusu taşınmazın paylaşılmasını isteme haklarını) kullanmalarının önüne geçemez⁷⁰. Diğer bir anlatımla, böyle bir taşınmazın satışında, sadece vesayet altındaki kişinin menfaatinin dikkate alınması, diğer maliklerin menfaatlerinin hiçe sayılması söz konusu olamaz. Bununla birlikte MK m. 444/f. 2 ile f. 3 hükümleri, vesayet altındaki kişinin, taşınmazın tek maliki olmadığı hallerde de uygulanabilir. Bu bağlamda, örneğin malikleri arasında vesayet altına alınmış bir kişinin de bulunduğu, paylı veya elbirliğiyle mülkiyete konu olan bir taşınmazın satılması söz konusu olduğunda, satışın pazarlık usulüyle yapılabilmesi için denetim makamının izni gerekir. Benzer şekilde, vesayet altındaki kişinin, mülkiyet hakkını başkalarıyla paylaştığı bir taşınmazın açık artırma yoluyla satılacak olması durumunda da, satış sözleşmesi, vesayet makamının bu iş için görevlendireceği bir kişi tarafından ve vasinin de hazır bulunmasıyla gerçekleştirilecek ve ihale vesayet makamının onamasıyla tamamlanacaktır⁷¹.

⁶⁸ İsviçre öğretisinde, denetim makamının pazarlıkla satışa karar verebilmesi için, teklif edilen satış bedelinin, taşınmazın açık artırma yoluyla satılmasından elde edilecek olan bedelden daha yüksek olduğu konusunda yeterli bir kanaate varması gerektiği savunulmaktadır. Taşınmaz satışının pazarlıkla yapılmasına karar verilmesi ve satışın bu yolla gerçekleşmesi nedeniyle vesayet altındaki kişinin zarara uğradığının kanıtlanması durumunda ise, vasi ve vesayet makamları (denetim makamı dâhil) bu zarardan sorumlu olur. Bkz. bu görüşte DESCHENAUX / STEINAUER, **2001**, s. 372.

⁶⁹ Bkz. ATF 117 II 18.

⁷⁰ Bkz. ATF 80 II 369.

⁷¹ Diğer yandan DESCHENAUX / STEINAUER'a göre, mirasçılar arasında vesayet altına alınmış bir kişinin de bulunduğu bir mirasın paylaşılması kapsamında, terekedeki bir taşınmazın mülkiyetinin satış yolu ile mirasçılardan birine devredilmesi söz konusu olduğunda, diğer bir ifadeyle taşınmaz satışının mirasın paylaşılması sebebiyle gerçekleştiği hallerde, MK m. 444'teki kurallar uygulama alanı bulmaz ve doğrudan doğruya MK m. 642 hükmü uygulanır. Bununla birlikte vesayet makamı, miras paylaşım sözleşmesinin vesayet altındaki mirasçının haklarına zarar vereceği kanaatine varırsa, bu sözleşmenin

c. Taşınır ve taşınmazların satışında uygulanacak usul ve esaslar

Vesayet altındaki kişinin malvarlığında bulunan taşınır ve taşınmaz malların satılmasında uyulması gereken kurallar Türk Medenî Kanununun Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzüğü'nün 26'ncı ve 27'nci maddelerinde düzenlenmiştir. Adı geçen hükümler hem taşınır hem de taşınmaz malların satışında uygulama alanı bulmaktadır.

aa. Açık artırma ile yapılan satışlarda

Vesayet altına alınan kişiye ait olan taşınır ya da taşınmaz eşyanın vesayet makamı tarafından açık artırma yoluyla satışına karar verilmesi halinde, açık artırma, vesayet makamının gözetimi altında ve vesayet makamının bu işle görevlendirdiği memur tarafından, vasinin de hazır olması ile yapılacaktır (Tüzük m. 26/f. 1)⁷². Görüldüğü üzere, açık artırma ile satışta vasinin tek yetkili olarak hareket etmesi yeterli görülmemiş; vesayet

vesayet altındaki kişi tarafından yapılmasına izin vermeyerek onun menfaatlerini korumakla yükümlüdür. Bkz. DESCHENAUX / STEINAUER, 2001, s. 372.

⁷² Velayet altındaki küçüğe ait olan taşınmazın veli tarafından satılmasında ise, vesayetten farklı olarak mahkeme iznine gerek duyulmamıştır. Konuyla ilgili olarak bkz. Yarg. 2. HD, 28.04.2010 tarih ve E: 2009/19741, K: 2010/8423 sayılı kararı: “Çocuk mallarında velinin satış konusundaki tasarruf yetkisi ile ilgili olarak Türk Medeni Kanunu'nun 342/3 ve 356/2. maddesi hükümlerini birlikte değerlendirmek gereklidir. Türk Medeni Kanunu'nun 342/3 ve Türk Medeni Kanunu'nun 462. maddesindeki vesayet kurumundan farklı olarak; velayeti üstlenen kişileri (veli) velayet altındaki küçüğün mallarını satarken hâkim iznine tabi tutmamıştır. Türk Medeni Kanununun 356/2. maddesi ise, sadece küçüğün bakım, yetiştirme ve eğitimi için kullanma amacıyla satış izni istendiği takdirde hakim bu gereksinimlerle sınırlı olarak izin vereceğini düzenlemektedir. Türk Medeni Kanunu'nun 356/2. maddesi hükmü, **doğrudan bir izin hükmü olmayıp velinin sorumluluğunu düzenleyen bir hükümdür**. Böylece veli izin alıp tasarruf işlem inde bulunduğu takdirde, çocuk ergin hale geldiğinde çocuğun sorumluluk davasından kendisini korumuş olacak; izinsiz işlem yaptığı takdirde sorumluluk davası ile karşılaşabilecektir... Türk Medeni Kanunu'nun 444/son maddesindeki pazarlıkla satış için ayrıca "denetim makamı" izni, velinin satışında gerekmez. Özetle, velinin küçüğün taşınmazını satış hiçbir koşula tâbi tutulamaz. Bu gibi izin isteklerinde veliye satışa iznin Türk Medeni Kanunu'nun 356/2. maddesindeki bakım, yetiştirme ve eğitim amacıyla verildiğinin belirtilmesi gerekli ve yeterlidir. Veli buna rağmen satışı kötüye kullanırsa; ilerde çocuğa karşı sorumluluk davası ile karşılaşabileceği gibi; ihbar ve başvuru halinde hâkim Türk Medeni Kanununun 360-361. maddelerinde belirtilen koruyucu önlemler de alabilir. Bu açıklamalar gereğince, **mahkemeye küçüğün bakım, yetiştirme ve eğitimi amacıyla satışa izin verilmesine karar ile yetineceği yerde, muhammen bedelle ve açık artırma yoluyla satışa izin verilmesi ve satış parasının ilgili bankaya yatırılmasına karar verilmesi isabetsiz olup, bozmayı gerektirmiştir**”. www.legalbank.net (erişim tarihi: 11.8.2021).

makamının bu iş için ayrıca bir satış memuru görevlendirmesi gerektiğine kanaat getirilmiştir⁷³.

Vesayet makamı, açık artırmayla satışta, vesayet altında bulunan kişinin menfaatlerine uygun olmak üzere, satış şartları ile satış ilanlarının nerede ve ne şekilde yapılacağını önceden belirler ve bunu belirledikten sonra vasiye bildirir⁷⁴. Satış ilanında, ihalenin vesayet makamının onayı ile tamamlanacağı hususu da belirtilir. Tüzük m. 26/f. 2 hükmü, artırma şartnamesinin hazırlanmasında ve ilanında İcra ve İflas Kanunu hükümlerinin göz önünde bulundurulacağını belirtmektedir.

Gerek taşınırın gerekse taşınmazların açık artırmada en yüksek peyi süren kişiye devir ve teslim edilebilmesi için vesayet makamının ihaleyi on gün içinde onaylaması gerekmektedir. Alıcının da, satış bedelini, vesayet makamı tarafından ihalenin onaylanması koşuluyla ihale tarihinden itibaren on gün içinde ödemesi şarttır. Alıcı, satış bedelini, vesayet makamı tarafından belirlenmiş olan bankaya yatırır. Satış bedelinin tamamen ödenmesinden sonra taşınır mallar alıcısına teslim edilir. Taşınmazların alıcı adına tescil edilebilmesi için vesayet makamı tarafından ilgili tapu müdürlüğüne, ihale tutanağının onaylı bir örneği de eklenmek suretiyle tezkere yazılır. Bu tezkere, tapu siciline yapılacak tescilin hukukî sebebini oluşturur (Tüzük m. 26/f. 3, f. 4, f. 5 ve f. 6).

⁷³ Vesayet makamı, vesayet altındaki kişinin taşınmazının satışı için yapılacak olan açık artırmaya vasiinin de katılmasına izin verebilir. Bu konuda bkz. Yarg. 4. HD, 10.12.2009 tarih ve 2733/13994 sayılı kararı: *“Davalı, vasisi olduğu Neslihan A.’ın paydaşı olduğu taşınmazın ihale ile satışı sırasında ihaleye katılmak için vesayet mahkemesinden izin istemiş; mahkemece, taşınmazın değeri için öngörülen bir tutara kadar artırma yapmak koşulu ile davalının ihaleye katılmasına izin verilmiştir. Ancak, davalı izin verilen tutarı aşarak, artırmaya devam etmiş ve sonuçta taşınmaz, vesayet mahkemesinin izin verdiği tutarın iki katına yakın bir tutar ile davacıya ihale edilmiştir. Davacı, davalının yetkisini aşmamış olması durumunda taşınmazı daha düşük bedel ile alabileceğini ileri sürerek, aradaki farkın davalıdan alınmasını istemektedir. Davalı vasi olarak vesayeti altındaki kişinin hak ve çıkarlarını korumakla, vesayet makamı da bu durumu denetlemekle görevlidir. Davalının yetkisini aşarak taşınmazın daha fazla fiyatla satılmasını sağlaması biçiminde gerçekleşen eylemi nedeniyle kısıtlının hakları zarar görmemiş; aksine, taşınmaz daha yüksek fiyatla satıldığından kısıtlının hakları korunmuştur. Kısıtlının paydaş olduğu taşınmazın daha fazla fiyatla satılmış olması davalıya bir hak ya da çıkar sağlamadığı gibi, davacıda ihalede kendi iradesi ile bedeli arttırmak suretiyle taşınmazı satın aldığına göre davacının iddia ettiği zarardan davalının sorumlu tutulmasına da yasal olanak bulunmamaktadır”*. Bkz. www.legalbank.net (erişim tarihi: 11.8.2021).

⁷⁴ DURAL / ÖĞÜZ / GÜMÜŞ, 2020, s. 435; GULER, 2010, Art. 404, No: 10; EGGER, 1948, Art. 404, No: 4.

bb. Pazarlık usulü ile yapılan satışlarda

Yukarıda belirttiğimiz gibi, vesayet altındaki kişiye ait olan taşınır ve taşınmaz eşyanın satışında kural, açık artırma yoluyla satıştır. Bununla birlikte, taşınırlar bakımından vesayet makamının, taşınmazlar bakımından ise denetim makamının talimatı ile satışın istisnai olarak pazarlık usulüyle yapılması da mümkündür. Pazarlıkla satış, vesayet makamının gözetimi altında ve bu işle görevlendirdiği memur tarafından, vasinin de hazır bulunması ile gerçekleştirilir (Tüzük m. 27/f. 1). Açık artırma ile satışta olduğu gibi, pazarlıkla satışta da, hâkim, vesayet altındaki kişinin menfaatlerine uygun olmak üzere, satış şartları ile satış ilanının yapılıp yapılmayacağını, yapılacaksa nerede ve ne şekilde yapılacağını belirler. Satış ilanında, ihalenin hâkim onayı ile tamamlanacağı hususu da belirtilir.

Pazarlıkla yapılacak ihaleye en az üç isteklinin davet edilmesi gerekir. İsteklilerle yapılan pazarlık sonucunda ihale en yüksek bedeli verene yapılır. Taşınır ve taşınmazların pazarlık sonucu en yüksek bedeli verene devir ve teslim edilebilmesi için vesayet makamının ihaleyi on gün içinde onaylaması gerekir (Tüzük m. 27/f. 3, f. 4).

Alıcı da, satış bedelini, ihalenin onaylanması koşuluyla ihale tarihinden itibaren on gün içinde vesayet makamı tarafından belirlenen bankaya yatırmak zorundadır. Satış bedeli tamamen ödendikten sonra taşınır mallar alıcısına teslim edilir. Taşınmazların alıcı adına tescili için hâkim tarafından tapuya, ihale tutanağının onaylı bir örneği de eklenmek suretiyle tezkere yazılır. Bu tezkere, tapu siciline yapılacak tescilin hukukî sebebini oluşturur (Tüzük m. 27/f. 5, f. 6, f. 7).

4. Paraların değerlendirilmesi

Vesayet altındaki kişinin malvarlığının yönetimi ile ilgili olarak, bu kişiye ait olan paraların değerlendirilmesi hususuna da Medenî Kanunda özel olarak yer verilmiş ve konu, “Paraları yatırma zorunluluğu” ve “Yatırımların dönüştürülmesi” başlıkları altında iki ayrı maddede düzenlenmiştir. Kanun koyucunun vesayet altındaki kişiye ait olan paranın

yönetimini özel olarak düzenleme gereği duymasındaki amaç, paranın kaybolmasını ya da çalınmasını engellemekten ziyade, paranın önemsenmeden harcanmasının, değer kaybetmesinin, yanlış yatırımlarla yok olmasının ya da kötüye kullanılmasının önüne geçmektir⁷⁵. Bu sebeple, MK m. 439 hükmünde öngörülen değerli şeylerden farklı olarak, paranın güvenli bir yerde saklanması tedbiri ile yetinilmemiş; paradan kazanç sağlanması ve paranın güvenli yatırımlarla değerlendirilmesi de vasinin görevleri arasında sayılmıştır⁷⁶.

a. Paraların yatırılması

MK m. 441/f. 1 hükmü, vesayet altındaki kişinin kendisi veya malvarlığının yönetimi için gerekli olmayan paraların, faiz getirmek üzere, vesayet makamı tarafından belirlenen millî bir bankaya yatırılacağını veya Hazine tarafından çıkarılan menkul kıymetlere çevrileceğini belirtmektedir.

Öncelikle ifade etmek gerekir ki, bu hüküm, sadece kişinin vesayet altına alındığı an itibarıyla sahip olduğu para hakkında değil, vesayet altında olduğu tüm süre boyunca elde edeceği paralar hakkında da uygulanır⁷⁷. Dolayısıyla vesayet altındaki kişinin paralarının yatırılması, vasinin sadece göreve başlarken değil, görevini sürdürürken de yerine getirmesi gereken yükümlülükleri arasındadır⁷⁸.

Hükümde de belirtildiği gibi, vesayet altındaki kişiye ait olan tüm paranın vasi tarafından kazanç elde etmek amacıyla bankaya yatırılması veya menkul kıymetlere çevrilmesi gerekmemektedir. Vasinin bu yükümlülükleri yalnızca vesayet altındaki kişinin kendisi veya malvarlığının yönetimi için gerekli olmayan paralarla sınırlıdır. Vesayet altındaki kişinin geçinebilmesi; yeme, içme, giyinme, barınma gibi günlük ihtiyaçlarının karşılanabilmesi; bakımının, tedavisinin ya da eğitiminin sürdürülebilmesi için harcanması

⁷⁵ KILIÇOĞLU, 2019, s. 598.

⁷⁶ DESCHENAUX / STEINAUER, 2001, s. 370.

⁷⁷ DURAL / ÖĞÜZ / GÜMÜŞ, 2020, s. 433; GULER, 2010, Art. 401, No: 3.

⁷⁸ ÖZTAN, 2015, s. 1377.

gereken paranın faiz getirmek üzere bankaya yatırılması veya menkul kıymetlere çevrilmesi zorunlu değildir; bu para, bankada carî hesap açılarak yönetilebilir.

Vesayet altındaki kişinin malvarlığında bulunan paranın ne kadarının ihtiyaç, ne kadarının ihtiyaç dışı olduğuna ise vasi değil, vesayet makamı karar verecektir. Vesayet makamı, vasi tarafından tutulan ve kendisine sunulan defterdeki bilgilerden, gerektiğinde bilirkişiden de görüş almak suretiyle, MK m. 441 hükmü kapsamında vasi tarafından değerlendirilmesi gereken para miktarını tespit edecektir⁷⁹. Vesayet makamı bu tespitte bulunurken, vesayet altındaki kişinin içinde bulunduğu yaşam koşullarını göz önünde bulundurmalı ve onu, alıştığı konfordan ve sahip olduğu ekonomik standartlardan taviz vermek zorunda bırakmamalıdır.

Vesayet altındaki kişinin kendisi veya malvarlığının yönetimi için gerekli olmayan paraları değerlendirme konusunda vasiye iki seçenek tanınmıştır. Bunlar, paraların faiz getirmek üzere millî bir bankaya⁸⁰ yatırılması veya Hazine tarafından çıkarılan hazine bonosu, devlet tahvili gibi menkul kıymetlere çevrilmesidir. Ancak vasi, ihtiyaç dışında kalan paraların tamamı hakkında tek bir seçenekle bağlı tutulmamalıdır. Özellikle riski hafifletebilmek için söz konusu paranın bir kısmını bankaya yatırıp, kalan kısmını menkul

⁷⁹ AKINTÜRK / ATEŞ, 2020, s. 516.

⁸⁰ “Millî banka” kavramının, 2999 sayılı ve 1.6.1936 tarihli (mülga) Bankalar Kanunu m. 44/f. 3 ile 7129 sayılı ve 23.6.1958 tarihli (mülga) Bankalar Kanunu m. 2’de şu şekilde tanımlandığı görülmektedir: “*Türk kanunlarına göre teşekkül etmiş ve sermayesi Türk parası olarak konulmuş ve sermayesinin ekseriyeti ve idare ve murakabesi Türklere ait olan bankalara millî banka denir*”. 3182 sayılı 25.4.1985 tarihli Bankalar Kanunu m. 3 hükmünde de aynı tanıma yer verilmekle birlikte dil bakımından yenileştirme yapılmıştır: “*Millî banka; Türk kanunlarına göre kurulan, sermayesi Türk parası olarak konulan ve sermayesinin çoğunluğu ile yönetim ve denetimi Türklere ait olan bankaları ifade eder*”. 4389 sayılı ve 18.6.1999 tarihli Bankalar Kanunu ise “millî banka” ifadesine yer vermemiş, “banka” tanımını ise şu şekilde yapmıştır: “*Bu Kanuna göre banka adı altında Türkiye’de kurulan kuruluşlar ile yurtdışında kurulu bankaların Türkiye’deki şubelerini ifade eder*” (m. 2). Hâlen yürürlükte olan 5411 sayılı ve 19.10.2005 tarihli Bankacılık Kanunu m. 3 ise “banka” hakkında bir tanımlama yapmaktan ziyade, “*mevduat bankaları ve katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarını ifade eder*” şeklinde bir içerik açıklamasında bulunmaktadır.

MK m. 441/f. 1 hükmü uyarınca paraların yatırılması gereken millî bankanın bir devlet bankası olması ise şart değildir. Vasinin, vesayet altındaki kişiye ait olan paraları 5411 sayılı Bankacılık Kanunu m. 3 kapsamında faaliyet gösteren bankalara yatırması mümkündür.

kıymetlere dönüştürebilir. Hattâ İsviçre Federal Mahkemesi, vermiş olduğu bir kararda⁸¹ vasiinin, vesayet altındaki kişinin paralarının yönetimi ile ilgili olarak İsvMK m. 401 (MK m. 441) hükmünde sayılmamış olan bazı bankacılık işlemlerine başvurmuş olmasının kanuna aykırı hareket niteliğini taşımadığına hükmetmiştir. Bize göre de, düzenlemenin amacının, vesayet altındaki kişinin malvarlığını korumak ve parasının değer kaybetmesinin önüne geçmek olduğu göz önünde bulundurulduğunda; bu amaçla hareket etmesi şartıyla, vasiye, uygun ve güven verici nitelikteki başka yatırım araçlarına yönelme imkânının da tanınabilmesi gerekir.

MK m. 441/f. 1 hükmünde, paraların yatırılacağı bankanın hangisi olacağını ya da dönüştürüleceği menkul kıymetlerin neler olacağını belirleme yetkisinin vesayet makamına ait olduğu ifade edilmektedir⁸². Vesayet makamının bu konudaki yetkisini kullanarak, paraların yatırılacağı bankayı belirlemesinin ardından, paralar vesayet altındaki kişi adına açılan bir hesaba yatırılır (Tüzük m. 24/f. 1). Vesayet makamı, açılan bu hesaptan kime ve ne şekilde ödeme yapılabileceğini bankaya bildirir (Tüzük m. 24/f. 2). MK m. 441/f. 2’ye göre ise, vesayet altındaki kişiye ait olan paraların yatırılmasını bir aydan fazla geciktiren vasiinin, meydana gelen faiz kaybını ödemekle yükümlü olacağı hüküm altına alınmıştır.

b. Yatırımların dönüştürülmesi

Vesayet altındaki kişiye ait olan paraların değerlendirilmesi kapsamında üzerinde durulması gereken konulardan biri de güven verici olmayan yatırımların güvenli yatırımlara dönüştürülmesidir. Bu husus, Medenî Kanun m. 442 hükmünde özel olarak düzenlenmiştir: *“Yeteri kadar güven verici olmayan yatırımlar, güvenli yatırımlara dönüştürülür”*.

Yatırımların dönüştürülmesi yükümlülüğü, gerek vesayet altına alınan kişi tarafından vesayet kararı öncesinde yapılmış olan, gerekse vesayet sürecinde bu kişinin malvarlığının yönetilmesi çerçevesinde gerçekleştirilen yatırımları kapsamaktadır. Bu bağlamda, önceden

⁸¹ Bkz. ATF 70 II 77.

⁸² ÖZTAN, 2015, s. 1377.

güvenli olarak değerlendirilmiş olan bir yatırımın bazı dışsal etkenlerle güvenli olmaktan çıkması, bu yatırımdan vazgeçilmesini ve bunun yerine daha güvenli yatırımlara başvurulmasını zorunlu kılabilir. Bu nedenle vasiye, vesayet süresi boyunca, vesayet altındaki kişi adına yapılmış olan yatırımların uygunluğunu ve güvenilirliğini denetleme görevi verilmiştir⁸³.

Görüldüğü üzere, vasinin bu konudaki görevi vesayet altındaki kişinin daha fazla miktarda kâr elde etmesini temin etmek değil, parasının değerinin güvenli yatırımlarla korunmasını sağlamaktır. Vasi yeri geldiğinde yüksek miktarda kazanç getirmesi beklenen ancak fazlasıyla riskli olan bir yatırımdan vazgeçerek, vesayet altındaki kişinin parasını daha güvenli bir yatırım ile değerlendirme yoluna gidebilir. Mesela vasi, kaybetme riskinin yüksek olduğu ekonomik kriz dönemlerinde borsaya kayıtlı şirket hisse senetlerini bozdurup, parayı bir bankada vadeli hesap açarak değerlendirebilir⁸⁴.

Bu arada, vesayet altındaki kişi adına yapılmış olan mevcut yatırımın güvenli olmayıp, ciddi anlamda risk taşıdığı somut olayda kesin olarak ortaya konulamıyorsa, vasiyi söz konusu yatırımı daha güvenli bir yatırıma dönüştürmediği gerekçesi ile, meydana gelen zararlardan sorumlu tutmak da mümkün olmamalıdır. Vasinin, vesayet altındaki kişinin malvarlığının yönetimi konusunda mahkeme tarafından yetkilendirilmiş olması; onun profesyonel bir yatırım danışmanı gibi hareket etmesi ve en güvenli yatırımı bulma konusunda dürüstlük kuralına göre kendisinden beklenilemeyecek ölçüde üstün bir çaba göstermesi gerektiği gibi bir sonuca varılmasını sağlamaz. Şayet vesayet altındaki kişinin, tam fiil ehliyetine sahip olsaydı, mevcut yatırımlarını daha güvenli yatırımlara dönüştüreceği ve bu nedenle somut olayda karşılaşılan zararların doğmayacağı kesin bir şekilde söylenemiyorsa, yatırımların dönüştürülmemesi nedeniyle oluşan bu zararlardan dolayı vasiyi de sorumlu tutmamak gerekir.

⁸³ EGGER, **1948**, Art. 402, No: 1-2; HRUBESCH-MILLAUER / PFANNKUCHEN-HEEB, **2011**, Art. 402, No: 2; ÖZTAN, **2015**, s. 1377.

⁸⁴ KILIÇOĞLU, **2019**, s. 598.

MK m. 442/f. 2 hükmü ise dönüştürme işleminin uygun zamanda ve vesayet altındaki kişinin menfaati gözetilerek yapılması gerektiğini belirtmektedir. Örnek vermek gerekirse vasi, daha güvenli bir yatırıma geçmek için, vesayet altındaki kişi adına bankada açılmış olan vadeli hesabı vadenin dolmasına kısa bir süre kala kapattırıp, onun faiz elde etme imkânını ortadan kaldıramaz. Vasinin, böyle bir durumda dönüştürme işlemini vadeden sonra gerçekleştirmesi gerekir.

Esasında, düzenlemede yer alan “uygun zamanda” ifadesine yer verilmesine de gerek yoktur. Nitekim dönüştürme işleminin yapılmasında gözetilmesi gereken yegâne husus, bunun vesayet altındaki kişinin yararına ve onun malvarlığına ilişkin menfaatine uygun düşmesidir. “Uygun zamanda” ifadesinden anlaşılması gereken de zaten “vesayet altındaki kişinin menfaatleri dikkate alındığında” ya da “vesayet altındaki kişinin menfaatlerine göre” uygun olan zaman olduğundan, bunu sanki ayrı bir koşulmuş gibi belirtmenin doğru olmadığını düşünüyoruz.

Yatırımların, vesayet altındaki kişinin menfaati gözetilerek güvenli yatırımlara dönüştürülmesi ödevi kural olarak vasiye aittir⁸⁵. Vesayet makamı ise MK m. 464 hükmü gereği bu konuda gereken denetimi yapar; gerekli gördüğü hallerde vasiye talimat verip, yönlendirmelerde bulunabilir. Bununla paralel olarak İsviçre Federal Mahkemesi de, yatırımların güvenilirliğinin nasıl belirleneceği ve güvenli bulunmayan yatırımların hangi yatırımlara dönüştürüleceği konusunda kantonların, vesayet makamının uygulamasına yönelik kesin ve değişmez kurallar öngöremeyeceğini vurgulamış; vesayet makamının her somut olayı kendi içinde ayrı ayrı değerlendirmesi gerektiğinin altını çizmiştir⁸⁶.

Hemen belirtelim ki, vasinin, yatırımların dönüştürülmesi kapsamında MK m. 462 hükmünde öngörülen işlemlerden birini ya da birkaçını gerçekleştirmesi (mesela bir

⁸⁵ Bkz. ATF 48 II 428.

⁸⁶ ATF 48 II 428.

taşınmazın ya da taşınırın satılması) söz konusu olacak ise, bunlar için ayrıca vesayet makamının izninin de alınması gerekecektir⁸⁷.

5. Ticarî ve sınaî işletmelerin idaresi

Vesayet altındaki kişinin malvarlığının yönetimi kapsamında, ona ait olan ticarî, sınaî veya benzeri işletmelerin idaresi de gündeme gelir. MK m. 443 hükmü bu konuda özel bir düzenleme öngörmüştür. Buna göre, vesayet altındaki kişinin malvarlığı içinde ticarî, sınaî veya benzeri bir işletme varsa; vesayet makamı, bunların işletilmesinin devamı veya tasfiyesi için gerekli talimatı verir. Düzenleme, vesayet makamına, vesayet altındaki kişiye ait olan işletmenin gidişatına bakarak, bunun işletilmesinin devamına ya da tasfiyesine karar verme şeklinde iki imkân tanımaktadır⁸⁸.

Görüldüğü gibi kanun koyucu, vesayet altındaki kişinin malvarlığında ticarî, sınaî veya benzeri bir işletme bulunması halinde vasinin bu işletmenin idaresi konusunda tek başına karar almasına izin vermemiştir. Vasi, işletmenin yönetimi ile ilgili olarak vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesinin kararı ile bağlıdır⁸⁹.

Vesayet makamı işletmenin faaliyetlerine devam etmesine ya da tasfiyesine ilişkin kararını verirken, vesayet altındaki kişi açısından gelecekte vesayetin sona erme ihtimâlinin olup olmadığını ve vesayet altındaki kişinin bu işletmeyi vesayet sona erdikten sonra kendi başına idare etme konusunda yeterliliğe sahip olup olmadığını dikkate alır⁹⁰. Vesayet makamı ayrıca işletmenin niteliğini ve faaliyet sahasını göz önünde bulundurarak, bunun

⁸⁷ Bkz. ATF 52 II 319.

⁸⁸ GULER, 2010, Art. 403, No: 2.

⁸⁹ KILIÇOĞLU, 2019, s. 599.

⁹⁰ DESCHENAUX / STEINAUER, 2001, s. 371.

hâlihazırda vasi ya da üçüncü bir kişi (mesela bir kalfa ya da aynı mesleği sürdüren bir akraba) tarafından idare edilip edilemeyeceğine karar verir⁹¹.

Vesayet makamının MK m. 443 hükmü uyarınca bir karar alabilmesi, ancak vasinin göreve başladığı sırada vesayet altındaki kişinin malvarlığında bir işletmenin bulunması halinde veya vesayet altındaki kişinin vesayet devam ederken ivazsız olarak böyle bir işletmeyi iktisap etmesi durumunda söz konusu olabilir. Daha önceden vesayet makamı tarafından işletilmesinin devamına karar verilmiş bir işletmenin sonradan tasfiyesine karar verilecek olması veya vesayet devam ederken vesayet altındaki kişinin ivaz karşılığında böyle bir işletmeyi iktisap edecek olması hallerinde ise, vesayet makamının MK m. 443 hükmü çerçevesinde tek başına alacağı bir karar yeterli olmaz⁹². Bu durumlarda, MK m. 463/f. 1/b. 3 gereği vesayet makamının izninden sonra denetim makamının da izni aranacaktır⁹³.

Ortaklık ilişkilerinde ortaklardan birinin vesayet altına alınmasının, ortaklık ilişkisinin devamı üzerinde de önemli etkileri bulunmaktadır. Örneğin adî ortaklık ilişkisinde, ortaklık sözleşmesinde aksine bir hüküm bulunmuyorsa, bir ortağın vesayet altına alınması, ortaklığın sona ermesine yol açacaktır (TBK m. 639/f. 1/b. 3). Şayet ortaklar kendi aralarında böyle bir durumun gerçekleşmesi halinde ortaklığın yine de devam edeceğini kararlaştırmış iseler; vesayet altına alınan ortak, diğer ortaklar tarafından yazılı olarak yapılacak bir bildirimle ortaklıktan çıkarılabilir (TBK m. 633/f. 1).

Kollektif ortaklıklarda da, adî ortaklıklarda olduğu gibi, bir ortağın vesayet altına alınması, ortaklık sözleşmesinde aksine bir düzenleme yapılmış olmadıkça, kollektif ortaklığın sona ermesine sebep olmaktadır (TTK m. 252/f. 1'in atfıyla TBK m. 641 hükmü).

⁹¹ Bkz. ÖZTAN, 2015, s. 1379; GULER, 2010, Art. 403, No: 5; HRUBESCH-MILLAUER / PFANNKUCHEN-HEEB, 2011, Art. 403, No: 2.

⁹² GULER, 2010, Art. 403, No: 6; DURAL / ÖĞÜZ / GÜMÜŞ, 2020, s. 434.

⁹³ Vesayet makamının MK m. 443 hükmü çerçevesinde aldığı bu karar, MK m. 453'te öngörülen ve vesayet altındaki kişiye vesayet makamı tarafından bir meslek veya sanatın yürütülmesi kapsamında bir işletmeyi idare etmesi için verilen izinden de farklıdır. Bkz. DESCHENAUX / STEINAUER, 2001, s. 371.

Komandit ortaklıklarda ise, vesayet altına alınan kişinin komandite ortak ve komanditer ortak olmasına göre farklı sonuçlar söz konusu olmaktadır. Komandite (sorumluluğu sınırlı olmayan) ortaklar bakımından, TTK m. 328 hükmü, kollektif şirketlerdeki ortaklığın sona ermesi hükümlerine yollama yapmıştır. Dolayısıyla, komandite ortağın vesayet altına alınması, şirket sözleşmesinde aksine bir hüküm bulunmadıkça komandit şirketin sona ermesine sebep olur. Buna karşılık, komanditer (sorumluluğu belirli bir sermaye ile sınırlandırılmış olan) ortağın vesayet altına alınması şirket sözleşmesinde aksine bir hüküm bulunmadıkça komandit şirketin sona ermesi neticesini doğurmayacaktır (TTK m. 328).

B. Vasinin Yükümlülüklerinin Yerine Getirilmesi Konusunda Vesayet Makamı Denetimi

Vesayet altındaki kişinin malvarlığının yönetimi konusunda yalnızca vasinin değil, vesayet makamının da önemli görevleri bulunmaktadır. Yukarıda da incelemiş olduğumuz gibi, Türk Medenî Kanunu, vesayet makamına, birçok özel durumda vesayet altındaki kişinin malvarlığının vasi tarafından yönetilmesi ile ilgili olarak vasiye talimat verme (MK m. 440/f. 1, MK m. 441/f. 1, MK m. 443, MK m. 444/f. 1) ve vasi tarafından gerçekleştirilen eylem ve işlemleri denetleme (MK m. 439, MK m. 444/f. 2, MK m. 454/f. 2) görevlerini vermiştir.

Benzer şekilde MK m. 464 hükmü de vesayet makamına, gerek vasinin belli dönemlerde sunduğu rapor ve hesapları denetleme gerekse bunların tamamlanması veya düzeltilmesi konusunda vasiye talimat verme yetki ve yükümlülüklerini yüklemektedir⁹⁴. Söz konusu düzenlemeye göre “*vesayet makamı, vasinin belli dönemlerde vereceği rapor ve hesapları inceler; gerekli gördüğü hâllerde bunların tamamlanması veya düzeltilmesini*

⁹⁴ KOÇ, Nevzat, “Türk Medenî Kanunundaki Düzenlemeler Işığında Vesayet Hukukuna Genel Bir Bakış”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 7, 2005, s. 116.

ister. Vesayet makamı, rapor ve hesapları kabul veya reddeder; gerektiğinde vesayet altındaki kişinin menfaatini korumak için uygun önlemleri alır”.

Vesayet makamının denetimi, yalnızca vasi tarafından hazırlanan rapor ve hesaplara ilişkin bir muhasebe denetimi değildir; bu, aynı zamanda esasa ilişkin bir denetlemeyi de içermektedir⁹⁵. Vesayet makamı, vesayet altındaki kişinin malvarlığının idaresiyle ilgili olarak vasinin yasal düzenlemelere uyup uymadığını; vesayet makamı tarafından verilmiş olan talimatlara uygun hareket edilip edilmediğini ve vesayet makamının ya da denetim makamının izinlerinin alınması gereken hallerde, bu izinlerin alınıp alınmadığını da denetlemek zorundadır⁹⁶. Vesayet makamı, özellikle vesayetin, vesayet altındaki kişinin menfaatlerine uygun bir biçimde yürütülüp yürütülmediğini denetleme yükümlülüğü altındadır⁹⁷.

Vesayet makamına, denetleme görevinin bir sonucu olarak başka yükümlülükler de yüklenmiştir. Bu doğrultuda vesayet makamı, kendisine sunulan rapor ve hesapların tamamlanması veya düzeltilmesi konusunda vasiye talimatlar verebilir, vesayet altındaki kişinin menfaatini korumak amacıyla kendiliğinden bazı geçici tedbirler alabilir⁹⁸, vasinin görevden alınmasına yol açacak eylem ve işlemleri nedeniyle onu uyarabilir⁹⁹.

Diğer taraftan vesayet makamı, vasinin, görevini ağır surette savsaklaması, yetkilerini kötüye kullanması, güveni sarsıcı davranışlarda bulunması veya borç ödemede acze

⁹⁵ DESCHENAUX / STEINAUER, **2001**, s. 385.

⁹⁶ ÖZTAN, **2015**, s. 1409-1410.

⁹⁷ MK m. 464 hükmü kapsamında vesayet makamına yüklenen bu denetleme görevi, aynı zamanda vesayet altındaki kişi hakkında uygulanmakta olan vesayet tedbirinin, daha hafif tedbirlere dönüştürülüp dönüştürülemeyeceği konusunda da işlev görmektedir. Bkz. HRUBESCH-MILLAUEER / PFANNKUCHEN-HEEB, **2011**, Art. 423, No: 3; ÖZTAN, **2015**, s. 1410. Ayrıca bu denetim, vasinin yürütmekte olduğu görevin kapsamını tayinle de ilgili olduğundan, onun hak edeceği ücretin miktarının belirlenmesi konusunda da önem taşır. Bkz. DURAL / ÖĞÜZ / GÜMÜŞ, **2020**, s. 446.

⁹⁸ MK m. 486 hükmüne göre vesayet makamı, gecikmesinde tehlike bulunan hallerde vasiyi geçici olarak işten el çektirip, onun yerine bir kayyım atayabileceği gibi; gerekirse muhtemel zararı göz önünde bulundurarak vasinin mallarına ihtiyati haciz koyabilir ve tutuklanmasını da isteyebilir.

⁹⁹ Şüphesiz ki kanunda, hangi durum karşısında hangi önlemin alınacağı konusunda önceden belirlenmiş bir liste yoktur. Vesayet makamı takdir yetkisini kullanarak, somut olayın şartlarına göre gereken tedbirleri alır. Bkz. KILIÇOĞLU, **2019**, s. 619.

düşmesi durumunda onu görevden de alabilir. Hattâ vasinin görevini yapmakta yetersizliği sebebiyle vesayet altındaki kişinin menfaatleri tehlikeye düşerse, vesayet makamı, kusuru olmasa bile vasiyi görevden alabilecektir (MK m. 483)¹⁰⁰.

Belirtmek gerekir ki, MK m. 464 hükmünde öngörülen “rapor ve hesapların incelenmesi görevi” kapsamında, vesayet makamının vasi tarafından tutulan rapor ve hesapları kabul etmiş olması, vasinin sorumluluğunu ortadan kaldırmaz¹⁰¹. Vasinin, vesayet makamına sunduğu rapor ve hesapları bu makam tarafından kabul edilmiş olsa bile; vasi, MK m. 467/f. 1 hükmü gereği, görevini yerine getirirken vesayet altındaki kişiye karşı kusurlu davranışıyla verdiği zarardan dolayı sorumlu tutulabilir.

III. VESAYETİN SONA ERMESİ DURUMUNDA VASİ İLE VESAYET MAKAMININ YÜKÜMLÜLÜKLERİ

A. Genel Olarak

Vasinin görevinin sona ermesi, onun, vesayet altındaki kişinin malvarlığının yönetimi konusundaki tüm yükümlülüklerinin ortadan kalkacağı anlamına gelmez. Bu husus MK m.

¹⁰⁰ Bkz. GEISER, Thomas, **Basler Kommentar, Zivilgesetzbuch I, Art. 1-456 ZGB** (Hrsg: Honsell, Heinrich/Vogt, Nedim Peter/Geiser, Thomas), 4. Aufl., Basel, 2010, Art. 423, No: 6; HRUBESCH-MILLAUER / PFANNKUCHEN-HEEB, **2011**, Art. 423, No: 2; ÖZTAN, **2015**, s. 1409. Ayrıca bkz. Yarg. 2. HD, 30.03.1998 tarih ve 2440/3856 sayılı kararı: “Vesayet bir kamu kurumudur. Vasiyi mahkemeler tayin, teftiş ve murakebe eder. Vasi bir memur gibidir, mahkemece azlolunur ve bazı hallerde istifa edebilir... Kanunun öngördüğü koşulların oluşması sonucu bir şahıs hacredilip vasi tayin edilince, vesayet altındaki şahsın mallarının yönetimi ve mahcurun temsili için vasilerin tasarrufları da şikayete konu olabilir, ya da vesayet makamlarının kendiliğinden müdahalesini gerektirenler olacaktır... Sulh Mahkemesi tedbir olarak (önceki) Medeni Kanunun 407/2. madde hükmünce vasiye talimat verebilir, vasiye ihtarda bulunabilir, vasiyi para cezasına mahkum edebilir ((önceki)MK. md. 429). Sulh Hakiminin işaret edilen ve benzeri yetkileri kullanması vasiye vesayet işlerini daha iyi gördürmeye yöneliktir... Vesayet işi belki de yıllarca sürmektedir. Vesayet makamları vasiler üzerinde tayin ve azil mercii olarak, şikayet merci olarak tetkik, tedbir mercii olarak kararlar almaktadır. Bunlar vesayet işlerinin daha iyi yürümesi için alınan idari nitelikteki kararlar olup, ihtilaflı nihai olarak çözmezler. Bu halleri ile temyiz incelemesine tâbi olamazlar”. Bkz. www.legalbank.net (erişim tarihi: 11.8.2021). Aynı yönde bkz. Yarg. 2. HD, 23.10.1995 tarih ve 7627/10304 sayılı kararı; Yarg. 2. HD, 17.02.1995 tarih ve 1152/2006 sayılı kararı. Bkz. www.legalbank.net (erişim tarihi: 11.8.2021).

¹⁰¹ GEISER, **2010**, Art. 423, No: 6; DESCHENAUX / STEINAUER, **2001**, s. 385; AKINTÜRK / ATEŞ, **2020**, s. 530; ÖZTAN, **2015**, s. 1410.

482 hükmü ile açıkça ortaya konulmaktadır. Söz konusu düzenlemeye göre, görevi sona eren vasi, yenisi göreve başlayıncaya kadar zorunlu işleri yapmakla yükümlüdür. Dolayısıyla vasinin, malvarlığının yönetimi konusundaki yükümlülükleri de zorunlu işler bakımından devam eder.

Vasinin göreve devam zorunluluğunun, vasilik görevinin sona erme gerekçesi ile de ilgisi bulunmaktadır. Bu çerçevede, vasinin görev süresinin vesayet makamı tarafından uzatılmaması veya vasinin görevinden çekilmesini zorunlu kılan bir sebebin ortaya çıkması nedenleriyle görevin son bulduğu hallerde MK m. 482 hükmü uygulama alanı bulur¹⁰². Bununla birlikte, bu düzenleme, vasinin fiil ehliyetini yitirmesinden dolayı görevinin sona ermesi durumunda ve vasinin görevini ağır surette savsaklaması veya yetkilerini kötüye kullanması gibi nedenlerle vesayet makamı tarafından görevden alındığı hallerde uygulanmaz¹⁰³.

MK m. 482 hükmü, göreve devam zorunluluğunun yalnızca zorunlu işlerle sınırlı olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla vasi, görevi sona ermiş olsa dahi, yenisi görevine başlayıncaya kadar vesayet altındaki kişinin hak kaybını önlemek için gerekli davaları açma, borçlarını zamanında ifa etme ve vergi borçlarını ödeme gibi zorunlu işleri yerine getirmekle yükümlü olmaya devam eder¹⁰⁴.

Bununla birlikte kanun koyucu, görevi sona erecek olan vasiye, malvarlığının yönetimi hakkında nihai olarak yerine getirmesi gereken bazı yükümlülükler de yüklemiştir. Vesayetin sona erme aşamasında söz konusu olan bu yükümlülükler aşağıda değinilecektir.

¹⁰² DURAL / ÖĞÜZ / GÜMÜŞ, 2020, s. 449.

¹⁰³ GEISER, 2010, Art. 446-450, No: 2; DURAL / ÖĞÜZ / GÜMÜŞ, 2020, s. 450.

¹⁰⁴ Bkz. KILIÇOĞLU, 2019, s. 627-628.

B. Son Rapor ile Kesin Hesabın Verilmesi ve Malvarlığının Teslim Edilmek Üzere Hazır Bulundurulması

MK m. 489 hükmüne göre, görevi sona eren vasi, yönetimle ilgili son raporu ve kesin hesabı vesayet makamına vermekle yükümlü olduğu gibi; malvarlığını vesayet altındaki kişiye, mirasçılara veya yeni vasiye teslim edilmek üzere hazır bulundurmak zorundadır.

Bu düzenlemeden de anlaşılacağı gibi, görevi sona erecek olan vasinin, bu görev tamamlanmadan evvel yerine getirmesi gereken başlıca iki görevi bulunmaktadır. Bunlar, vesayet altındaki kişinin malvarlığının yönetimine ilişkin son raporu ve kesin hesabı vesayet makamına vermek ve o âna kadar yönetmekte olduğu malvarlığını teslim etmek üzere hazır bulundurmadır. Vesayet altındaki kişi hakkında vesayetin uygulanmaya devam edecek olması, görevi sona erecek olan vasinin bu yükümlülüklerini yerine getirme zorunluluğunu ortadan kaldırmaz¹⁰⁵.

Vasi, vesayet altındaki kişinin malvarlığının yönetimiyle ilgili son raporu ve kesin hesabı görevinin sona ermesinden itibaren on beş gün içinde vesayet makamına vermek zorundadır (Tüzük m. 31/f. 1).

Türk Medenî Kanununun Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzük m. 31/f. 2 hükmü, son raporda yer alması gereken hususları belirtmektedir. Buna göre, vesayet makamına teslim edilmesi gereken son raporda, vesayet altındaki kişiye ait malvarlığı, tüm gelir ve giderler de gösterilmek suretiyle ayrıntılı bir biçimde ortaya konulmak zorundadır. Şayet vesayet makamına önceden verilmiş ve bu makam tarafından onaylanmış bir rapor varsa, bundan sonraki gelir ve giderlerin son rapora yazılması yeterli olur. Vesayet makamının, gelir ve giderlere ilişkin olarak ek belgeler verilmesini istemesi durumunda, bu belgelerin de son rapora eklenmesi gerekir. Yiyecek, giyecek, ulaşım gibi giderlerin vesayet altındaki kişinin durumuna uygun olanlarından ise ek belge istenmesine

¹⁰⁵ AKINTÜRK / ATEŞ, 2020, s. 548.

gerek yoktur¹⁰⁶. Vesayet makamına sunulan kesin hesapta ise, son rapora ek olarak vasinin atandığı ve görevinin sona erdiği tarihler itibarıyla malvarlığının gelir ve gider toplamı ile gelir ve gider farkı ayrı ayrı gösterilmektedir¹⁰⁷ (Tüzük m. 31/f. 3).

Son rapor ve kesin hesap, vesayet makamına vasi veya vasinin temsilcisi tarafından sunulur. Vesayetin, vasinin ölümü nedeniyle sona ermesi halinde ise son rapor ve kesin hesabı verme görevinin vasinin mirasçılarının ait olacağı ifade edilmektedir¹⁰⁸. Kanımızca böyle bir durumda, bizzat vasi tarafından hazırlanması gereken son raporu ve kesin hesabı vasi yerine hazırlamak mirasçıların görevi olarak değerlendirilemez. Vasinin mirasçıların görevi, vesayetin yürütülmesi ile ilgili olarak vasiden kendilerine kalan rapor ve belgeleri vesayet makamına teslim etmekten ibaret olacaktır.

Görevi sona eren vasiye MK m. 489 hükmü ile getirilen ikinci yükümlülük, vesayet altındaki kişiye ait olan ve vesayet süresince yönetmiş olduğu malvarlığını, teslim etmek üzere hazır bulundurmaktır. Bu çerçevede vasi, vasinin temsilcisi veya vasinin mirasçıları, vesayet altındaki kişiye ait olan tüm malvarlığı değerlerini ve bu mallar üzerinde fiili hâkimiyet kurmaya yarayan araçları teslim etmek zorundadır¹⁰⁹. Söz konusu malvarlığı değerleri, vesayet altındaki kişi hakkındaki vesayetin sona ermesi durumunda bu kişiye; vesayetin devam edecek olması halinde yeni vasiye; vesayet altındaki kişinin ölmüş olması ihtimâlinde ise onun mirasçılarına teslim edilmek üzere hazır bulundurulmalıdır¹¹⁰. Teslim

¹⁰⁶ Vesayet makamına verilecek olan son rapor, vasi tarafından yerine getirilmiş olan tüm görevlerin detaylı açıklamasını içermelidir. Hattâ İsviçre öğretisinde, son raporun içeriğinin yalnızca malvarlığının nasıl yönetildiği bilgisi ile sınırlı olmayıp; vesayet altındaki kişiye uygulanan bakım ve özen yükümlülüklerinin kapsamının da bu raporda yer alması gerektiği savunulmaktadır. Zira bu rapor, vesayetin devam edecek olması halinde sonraki vasinin görevini kolaylaştırması bakımından da fayda sağlamalıdır. Bu yönde bkz. AFFOLTER, Kurt, **Basler Kommentar, Zivilgesetzbuch I, Art. 1-456 ZGB** (Hrsg: Honsell, Heinrich/Vogt, Nedim Peter/Geiser, Thomas), 4. Aufl., Basel, 2010, Art. 451-453, No: 28; DESCHENAUX / STEINAUER, 2001, s. 397.

¹⁰⁷ Bu konuda ayrıca bkz. AFFOLTER, 2010, Art. 451-453, No: 40; HRUBESCH-MILLAUER / PFANNKUCHEN-HEEB, 2011, Art. 451, No: 6; ÖZTAN, 2015, s. 1436.

¹⁰⁸ DURAL / ÖĞÜZ / GÜMÜŞ, 2020, s. 452; AFFOLTER, 2010, Art. 451-453, No: 31.

¹⁰⁹ KILIÇOĞLU, 2019, s. 633; DURAL / ÖĞÜZ / GÜMÜŞ, 2020, s. 453.

¹¹⁰ MOTTIEZ, Paul, Des devoirs juridiques du tuteur après le décès du pupille, **Zeitschrift für Vormundtschaftswesen**, 2005, s. 245 ; AKINTÜRK / ATEŞ, 2020, s. 548.

anında malların nitelik ve nicelik itibarıyla hangi durumda olduğunun da bir tutanakla tespiti yapılır¹¹¹.

C. Son Rapor ile Kesin Hesabın İncelenmesi ve Vasinin Görevine Son Verilmesi

Kanun koyucu, vesayetin sona erme aşamasında vasiye olduğu kadar vesayet makamına da bir takım yükümlülükler yüklemiştir. Bunlardan biri de, malvarlığının yönetimi ile ilgili olarak vasi tarafından hazırlanan ve vesayet makamına sunulan son rapor ve kesin hesabın denetlenmesidir. MK m. 490 hükmüne göre, vasi tarafından sunulan son rapor ve kesin hesap, diğer zamanlarda verilen rapor ve hesaplar gibi vesayet makamı tarafından incelenir ve onaylanır. Söz konusu düzenleme, son rapor ve kesin hesabın vesayet makamı tarafından incelenmesi konusunda vasinin belli dönemlerde vesayet makamına verdiği rapor ve hesapların incelenmesinde söz konusu olan kuralların uygulanacağını belirterek, bu konuda MK m. 464 hükmüne yollama yapmıştır.

Bunun dışında, Türk Medenî Kanununun Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzük de son rapor ve kesin hesabın vesayet makamı tarafından incelenmesine yönelik bazı kurallar öngörmektedir. Buna göre, vesayet makamı on beş gün içinde son raporu ve kesin hesabı inceler; uygun bulursa bunları onaylar; eğer eksiklik olduğuna kanaat getirirse, bunların tamamlanması için vasiye bir süre verir. Eksiklikler, verilen süre içinde tamamlanırsa, son rapor ve kesin hesap vesayet makamınca onaylanır. Son rapor ve kesin hesap onaylandıktan sonra ise malvarlığı, vesayet altındaki kişiye, bu kişi ölmüşse onun mirasçılara, vesayet devam edecek ise yeni vasiye teslim edilir (Tüzük m. 31/f. 4).

Verilen süre geçmesine rağmen vasi tarafından son rapor ve kesin hesaptaki eksiklikler tamamlanmaz veya vesayet makamı kendisine sunulan rapora göre vasinin sorumlu olması gerektiği kanısına varırsa, son rapor ve kesin hesabı reddeder. Vasinin,

¹¹¹ ÖZTAN, 2015, s. 1437.

görevinin sona ermesinden itibaren on beş gün içinde son raporu ve kesin hesabı vesayet makamına vermemesi durumunda da vesayet makamı tarafından red kararı verilir. Son rapor ve kesin hesabın reddi konusundaki karar vesayet makamı tarafından vasiye tebliğ edilir. Red kararı ayrıca ehliyetini kazanmış ergin kişiye veya mirasçılarına ya da yeni vasiye, tazminat davası açma hakları bulunduğu da belirtilmek suretiyle tebliğ olunur. Bu tebliğde vasinin görevine son verildiği de belirtilir. Yeni vasi bu tebligat üzerine eski vasi hakkında tazminat davası açar. Bu halde de malvarlığı mevcut durumuyla ehliyetini kazanmış ergin kişiye, mirasçılarına ya da yeni vasiye teslim edilir (Tüzük m. 31/f. 5).

Ayrıca MK m. 461/f. 2 hükmü uyarınca, son rapor ve kesin hesabın kabul ya da reddine ilişkin olarak vesayet makamı tarafından verilen karara karşı tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edilebilir¹¹².

Vasinin görevinin resmî olarak sona erebilmesi için vesayet makamının kararı gerekir¹¹³. Zira vesayet makamı kararı ile görevine başlayan vasinin görevinin sonlandırılması da kural olarak vesayet makamı kararı ile gerçekleşecektir¹¹⁴. Son raporun ve kesin hesabın onaylanmasına veya reddine ilişkin kararın verilmesinden ve vesayet altındaki kişinin malvarlığının ilgili kişilere teslim edilmesinden sonra, vesayet makamı vasinin görevinin sona erdiğine karar verir¹¹⁵ (MK m. 491/f. 1, f. 2 ve Tüzük m. 31/f. 4, f.

¹¹² HRUBESCH-MILLAUER / PFANNKUCHEN-HEEB, **2011**, Art. 452, No: 4; AFFOLTER, **2010**, Art. 451-453, No: 65; EGGER, **1948**, Art. 452, No: 4, 5; ÖZTAN, **2015**, s. 1437.

¹¹³ Bkz. Yarg. 2. HD, 02.05.2011 tarih ve E: 2010/5594, K: 2011/7464 sayılı kararı: “*Vesayet ölümle sona ermiştir (TMK. md. 479). Görevi sona eren vasi, yönetimle ilgili son raporu ve kesin hesabı vesayet makamına vermekle yükümlü olduğu gibi, malvarlığını vesayet altındaki kişiye, mirasçılarına teslim edilmek üzere hazır bulundurmak zorundadır (TMK. md. 489). Açıklanan bu nedenlerle Türk Medeni Kanunun 489 ve devamı maddeleri uyarınca inceleme yapma görevi vesayet makamına aittir. Mahkemece vesayet sona ermesinin sonuçları ile ilgili istek konusunda görevsizlik kararı verilerek dosyanın görevli vesayet makamına gönderilmesi gerekirken, yazılı şekilde ret hükmü kurulması doğru görülmemiştir*”. Bkz. www.legalbank.net (erişim tarihi: 11.8.2021). Benzer yönde bkz. Yarg. 2. HD, 13.10.1993 tarih ve 8403/9196 sayılı kararı.

¹¹⁴ KILIÇOĞLU, **2019**, s. 634.

¹¹⁵ Bununla birlikte, vesayet altındaki kişi için yeni bir vasi atanmasına, önceki vasi tarafından verilen son rapor ve kesin hesabın onaylanmasından önce de karar verilebilir. Bkz. DESCHENAUX / STEINAUER, **2001**, s. 398, dn. 12.

5). Bununla birlikte, vesayet makamı tarafından verilen ve vasinin görevinin sona erdiği hükmünü taşıyan bu karar¹¹⁶, vasinin sorumluluğunun ortadan kalktığı anlamına gelmez¹¹⁷.

Vasinin görevinin sona ermesi ile ilgili olarak, vesayet makamının bir diğer yükümlülüğü de MK m. 491/f. 2’de düzenlenmiştir¹¹⁸. Söz konusu hükme göre, vesayet makamı, son raporun ve kesin hesabın onaylanması veya reddi yönündeki kararı ile birlikte kesin hesabı vesayet altındaki kişiye, bu kişi ölmüşse onun mirasçılarına veya vesayet devam edecek ise yeni vasiye tebliğ eder¹¹⁹. Bu tebliğde, söz konusu kişilerin tazminat davası açma hakları bulunduğu ve vasinin görevine son verildiği de belirtilir¹²⁰.

SONUÇ

Vesayet altındaki kişinin malvarlığının yönetimi ile ilgili olarak Türk Medenî Kanunu’nda yer alan hükümlerin güttüğü amaç, kanun gereği koruma altında olan bu kişinin malvarlığının değer kaybetmesinin önlemek olduğu kadar, onun kişisel menfaatlerinin de bu süreçte zarar görmeden muhafaza edilmesini sağlamaktır.

Medenî Kanun’daki düzenlemeler, malvarlığının yönetimi konusunda gerçekleştirilecek tüm işlemlerde, öncelikle vesayet altındaki kişinin menfaatlerinin göz önünde bulundurulması gerekliliğine işaret etmektedir. Vesayet altındaki kişiye ait olan taşınır ve taşınmazların satışının ancak onun menfaatinin gerektirdiği hallerde yapılabilmesi; vesayet organlarının görevinin, daha fazla kâr elde edilmesini sağlayacak

¹¹⁶ Buradaki kararın vasilik görevini sona erdiren yenilik doğuran bir karar niteliğinde olmadığı; aksine, vasinin görevi sona erdikten sonra verilen kesin hesap ve raporlara bağlı, açıklayıcı bir karar niteliğinde olduğu yönünde bkz. DURAL / ÖĞÜZ / GÜMÜŞ, 2020, s. 453.

¹¹⁷ AFFOLTER, 2010, Art. 451-453, No: 56; AKINTÜRK / ATEŞ, 2020, s. 550; ÖZTAN, 2015, s. 1438.

¹¹⁸ KILIÇOĞLU, 2019, s. 634.

¹¹⁹ İsviçre Federal Mahkemesi bizim de katıldığımız bir kararında, vesayet devam ediyor dahi olsa, tebligatın yalnızca yeni vasiye yapılmasının yeterli olmayacağına; ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişiye de tebligat yapılması gerektiğine hükmetmiştir. Böylelikle ayırt etme gücüne sahip olan kişi, vesayet altında olsa dahi, yeni vasi ile birlikte durumu değerlendirme imkânına sahip olacak ve eski vasi aleyhine dava açıp açmama konusunda kendi kararını verebilecektir. Bkz. ATF 85 II 464.

¹²⁰ MOTTIEZ, 2005, s. 247.

araçları bulmaktan ziyade, malvarlığının değer kaybına uğramadan güvenli yatırım araçlarıyla korunmasını temin etmek olması; yatırıma aktarılacak para miktarının belirlenmesinde vesayet altındaki kişinin sahip olduğu hayat standartlarının kötüleşmesine izin verilememesi ve vesayet makamının denetim görevini sürdürürken, “vesayet altındaki kişinin menfaatlerine uygunluğu” ölçüt olarak kabul etmek zorunda oluşu, bu gerekliliğin somut göstergeleridir.

Hukuk düzeni, vesayet altındaki kişinin malvarlığının korunması ile ilgili olarak vasi, vesayet makamı ve denetim makamından oluşan güçlü ve sıkı bir denetim mekanizması oluşturmuş olsa da, bu sistemin daha tatmin edici bir biçimde işleyebilmesi için, -ayırt etme gücüne sahip olması koşuluyla- vesayet altındaki kişinin de süreçlere katılımının sağlanması şarttır. Malvarlığının yönetimiyle alâkalı olarak kaydedilen her aşamada ve özellikle hesapların denetlenmesi safhasında, sınırlı ehliyetsiz durumundaki vesayet altındaki kişinin sağlıklı bilgiye erişebilmesi, içinde bulunduğu durumu değerlendirebilmesi, kendi kararlarını oluşturabilmesi, görüşlerini açıklayabilmesi ve kendisi hakkında yürütülen bu sürece katkı sağlayabilmesi için gereken tüm tedbirler alınmalıdır.

Malvarlığının yönetilmesi konusunda, öncelikli olarak vesayet altındaki kişinin menfaatlerinin gözetilmesine dikkat edilmesi gerekmektedir; vasinin de, vesayet altındaki kişinin mahkeme kararı neticesinde belirlenmiş ve atanmış temsilcisi olduğu unutulmamalı; üzerindeki denetim ihmâl edilmemek kaydıyla, vasiye, bu sınırlar içerisinde özgürce karar alabileceği bir hareket sahası tanınmasına da özen gösterilmelidir.

KAYNAKÇA

- AFFOLTER, Kurt, **Basler Kommentar, Zivilgesetzbuch I, Art. 1-456 ZGB** (Hrsg: Honsell, Heinrich/Vogt, Nedim Peter/Geiser, Thomas), 4. Aufl., Basel, 2010.
- AKINTÜRK, Turgut / ATEŞ, Derya, **Türk Medenî Hukuku - Aile Hukuku**, 2. Cilt, 22. Bası, Beta, Ankara, 2020.
- DESCHENAUX, Henri / STEINAUER Paul-Henri, **Personnes Physiques et Tutelle**, 4e édition, Stämpfli Editions, Berne, 2001.
- DURAL, Mustafa / ÖĞÜZ, Tufan / GÜMÜŞ, Mustafa Alper, **Türk Özel Hukuku, C. III, Aile Hukuku**, 15. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2020.
- EGGER, August, **Das Familienrecht, Dritte Abteilung: Die Vormundschaft, Art. 360-456 Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch**, II. Band, Schulthess Verlag, 2. Aufl., Zürich, 1948.
- EREN, Fikret, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014.
- GEISER, Thomas, **Basler Kommentar, Zivilgesetzbuch I, Art. 1-456 ZGB** (Hrsg: Honsell, Heinrich/Vogt, Nedim Peter/Geiser, Thomas), 4. Aufl., Basel, 2010.
- GUILLOD Olivier / BOHNET François, **Le nouveau droit de la protection de l'adulte**, Université de Neuchâtel, CEMAJ, Neuchâtel, 2012.
- GULER, Albert, **Basler Kommentar, Zivilgesetzbuch I, Art. 1-456 ZGB** (Hrsg: Honsell, Heinrich/Vogt, Nedim Peter/Geiser, Thomas), 4. Aufl., Basel, 2010.
- HRUBESCH-MILLAUEER, Stephanie Sabine Dorothea / PFANNKUCHEN-HEEB, Silvia, **Kommentar zu Art. 398-456 ZGB** (Hrsg: Kren Kostkiewicz, Jolanta / Nobel, Peter / Schwander, Ivo / Wolf, Stephan), Orell Füssli Kommentar, Zürich, 2011.

- JULMY, Markus, “Quelques aspects pratiques de l’autorité parentale prolongée (art. 385 al. 3 CC) en rapport avec l’autorité tutélaire”, **Revue fribourgeoise de jurisprudence (RFJ)**, 1996, s. 15 vd.
- KILIÇOĞLU, Ahmet M., **Aile Hukuku**, 4. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2019.
- KOÇ, Nevzat, “Türk Medenî Kanunundaki Düzenlemeler Işığında Vesayet Hukukuna Genel Bir Bakış”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 7, 2005, (s. 99-120).
- LEUBA, Audrey, **Basler Kommentar, Zivilgesetzbuch I, Art. 1-456 ZGB** (Hrsg: Honsell, Heinrich/Vogt, Nedim Peter/Geiser, Thomas), 4. Aufl., Basel, 2010.
- MEIER, Philippe, “Droit de la tutelle et actes immobiliers: questions choisies”, **Revue du droit de tutelle**, 2008, (s. 251-292).
- MEIER, Philippe, “Les dérogations apportées au droit de la tutelle et de la capacité civile par le droit de la donation, Étude de l’art. 240 al. 3 CO”, **Revue du droit de tutelle**, 1995, (s. 81-98).
- MEIER, Philippe, **Le consentement des autorités de tutelle aux actes du tuteur**, Fribourg 1994.
- MOTTIEZ, Paul, Des devoirs juridiques du tuteur après le décès du pupille, **Zeitschrift für Vormundschafswesen**, 2005, (s. 235-248).
- ÖZTAN, Bilge, **Aile Hukuku**, 6. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2015.
- REUSSER, Ruth E., **Basler Kommentar, Zivilgesetzbuch I, Art. 1-456 ZGB** (Hrsg: Honsell, Heinrich/Vogt, Nedim Peter/Geiser, Thomas), 5. Aufl., Basel, 2014, Vor Art. 360-456.
- SCHNEIDER, Benno, “Die Mitwirkung der vormundschaftlichen Behörden bei der Veräußerung von Grundstücken”, **Revue du droit de tutelle**, 1975, s. 83 vd.
- SCHRANER, Marius, “Die Mitwirkung der vormundschaftlichen Behörden bei der Veräußerung von Grundstücken”, **Revue fribourgeoise de jurisprudence**, 1993, (s. 231-238).

TUOR, Peter / SCHNYDER, Bernhard / SCHMID, Jörg, **Das Schweizerische Zivilgesetzbuch**, 11. Aufl., Zürich, 1995.

YAVUZ, Cevdet / ERLÜLE, Fulya / TOPUZ, Murat, **Yeni Vesayet Hukukuna Doğru: Yetişkinlerin Korunması Hukuku (İsviçre Örneği)**, Beta, İstanbul, 2017.

YAVUZ, Cevdet / ACAR, Faruk / ÖZEN, Burak, **Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, 10. Bası, İstanbul, 2014.

ZEVKLİLER, Aydın / GÖKYAYLA, K. Emre, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, 17. Bası, Ankara, 2017.